శ్రీరస్తు.

శ్రీకృష్ణపరమాత్మనే నమః

గయోపాఖ్యాన నాటక భజన.

ఇది

బ్రహ్మశ్రీ కోసూరు భోగిలింగదాసుగారి శిష్యుండును,

బ్రహ్మశ్రీ మండా బాపయ్యాచార్యులుగారి చతుర్థపుత్రుండునగు

బాలకవి మండా సన్యాశయ్యాచార్యులుచే

నవీన నాటకపు ఫక్కిని భజనోపయుక్తముగను బాణీల పాటిమట్లతో

రచియింపబడినది.

పశ్చిమగోదావరిజిల్లా, నిడదవోలుతాలూకా, వేలివెన్నుపోష్టు,

కాల్ధరి.

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు.

శ్రీరామాప్రెస్ నందు ముద్రితము,

రాజమహేంద్రవరము.

1930

[వెల 1—0—0

శ్రీ రస్తు.

శ్రీకృష్ణ పరమాత్మనే నమః

గయోపాఖ్యాన నాటక భజన

ఇది

శ్రీమచ్ఛ్రీ కోసూరు నాగలింగస్వామి నారిశిష్యుండును బ్రహ్మశ్రీ మండా
పాపయ్యాచార్యులుగారి చతుర్థ పుత్రుండునగు

బాలకవి మండా సన్యాశయ్యాచార్యులుచే

నవీన నాటకపద్ధతిని భజన జనోపయుక్తంబగునటుల పారిషీమట్లతో
రచియింపఁ బడెను.

పశ్చిమగోదావరిజిల్లా, నిడదవోలుతాలూకా, వేలివెన్నుపోస్టు,
కాల్ధరి.

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు.

శ్రీరామా ప్రెస్సునందు ముద్రితము,
రాజమహేంద్రవరము.

1930

 [వెల 1—0—0

గ్రంథకర్త:

కాళ్లకూరి హాస్త్రవ్యులు, ఛాందసిక మహా సన్యాసయ్యాచార్యులు తాము
రచించిన గీమూలాభ్యానాటకమునందలి ముగింపునకై రెక్కమీద పాత్రమయినవారి

విజ్ఞప్తి

శ్రీమదాంధ్ర మహాశయులారా !

నవరసాలంకార శోభితంబై యలరారుచుండెడి యీగయోపాఖ్యానము తొల్లిపద్యకావ్యాది వివిధప్రబంధ రూపములుగా అనేకకవిముఖ్యులచే రచియింపఁబడి యుండినను అయ్యవి యిప్పటికాలానుకూలమగు భజన నాటక సమాజములకనానుకూలములై యుండుటఁ జేసి నామిత్రవర్గంబునన్గొందరు రసగ్రహణ పారీణులు కడుంగడు జింతితులై తమసంఘమందలి విద్యా వయోగుణాదులకుఁ గనిష్ఠుండనైన నేనప్పటప్పట శక్తి కొలఁది చిన్న చిన్న పద్య గద్య పదాములనల్లుచుండుటఁ జేసి నన్నుఁ గాంచి మిత్రమా! ఐహికాముష్మికదాయకం బగు నీ గయోపాఖ్యాన గ్రంథరాజము భజననాటకరూపంబుగ రచియింతు వేని సర్వజనానందకరంబై యలరారుటయేగాక మామనంబులనత్యంతానందవార్థిమగ్నంబొనర్చు లాభంబు నన్బొందుదుమని యనేకవిధంబుల బ్రోత్సాహనంబొనర్ప నేనల్పవిద్యాపరిచయుండనయ్యు సర్వవిద్యాసంపన్నులగు నా మిత్రవర్గానుజ్ఞయే నాకుంగల విద్యాబలంబుగా ధైర్యంబంకించీగ్రంథము శ్రీకృష్ణపరమాత్మని కంకితంబుగా వ్రాయ సాహసించి పూర్తిజేసి యస్మదీయ సద్గురుతుల్యులగు బ్ర॥ కౌలూరు సూర్యనారాయణాచార్య కవిగారు, మద్గురువరేణ్యులగు బ్ర॥ కోసూరు భోగలింగాచార్యదాసుగార్లకుఁ జూప వారు నాయందుంగల వాత్సల్యంబున గ్రంథంబునన్గల కొన్నిదోషంబుల సవరించి వత్సా! నీవు బాలుండవైనను నీకుంగల విద్యావినయభక్తి జ్ఞానశీలాదుల ననంతాభివృద్ధి నొనర్చుచు అష్టయిశ్వర్యసంపన్నునిగా నీకృతినాయకుండగు శ్రీకృష్ణపరమాత్ముఁ డొనర్చుగాత! యని యాశీర్వదించి గ్రంథప్రచురణంబునకు శలవీయ నే ననంతసంతసంబున ప్రదర్శించి ప్రచురింప నుద్యమించి కృతార్థుడనైతిని.

కాల్థరి,
1-1-1930.

ఇట్లు బుధవిధేయుఁడు,
బాలకవి మండా సన్యాశయ్యాచార్యులు.

టిప్పణము.

ఆర్యులారా! యీబాలకవి సన్యాశయ్యాచార్యులు బాల్యము నుండియు పెద్దలయందు వినయమును, భూతదయయును, పేదలయందు కనికరమును, భగవంతునియందు భక్తిగలిగి మెలంగుటంబట్టి పరమేశ్వర కటాక్షమువలనను బాల్యమునుండియు విద్యలయందత్యంతాభిలాషయు నుగలవాడగుటంబట్టి యిప్పుడిట్టి సామాన్యకవిత్వము గలిగి భజన జనోపయోగమగు నీగ్రంథము శోధించి ప్రచురింపించెను. ముమ్ముందు పరమేశ్వర కటాక్షము పూర్ణముగా గలిగెనేని కవిత్వమందత్యంతపరిచయుండై యోగ్యగ్రంథము లనేకములు రచియింపగల్గునని నానమ్మకము. యీతడు విశ్వకర్మవంశసంజాతుండును నిష్కళంకుడును, గుణశాలియును గావున పరమేశ్వరునియందు భక్తియును కవిత్వమందపేక్షయును గల్గినకతంబున నీచరిత్ర వ్రాసెను గాని విద్యాడాంభికముచేగాదు. గావున నిందలి పొరపాటులున్న యెడల చదువరులు క్షమింతురుగాక! మరియు కవిత్వమందల్పజ్ఞుండయినను పెయులుపు వినింపగుమట్లుతో సులభశైలితో వ్రాసినందుననే బాలసంతసించితిని.

పోతూరు భోగలింగదాసు,

వే. నెన్ను.

ది 26—12—29

గురుస్తుతి.

శా. శ్రీరామా ప్రియభక్తులున్ నిరతమున్ । శ్రీగల్గు వాగ్భూషలున్
సారంబొప్పగ పండితానకులచే । సంభాషనిన్ నిత్యమున్
యీరాష్ట్రంబున నెల్ల మానవులకున్ । యింపొందియున్నట్టికో
సూరాన్వయ్యులు భోగలింగగురునిన్ । స్తోత్రించెదన్ ప్రీతిగన్.

(కృతి)

శా. శ్రీ వైకుంఠపురాధినాథ మిమునే । సేవింతు చిత్తంబునన్
భావాతీతమహాత్మకా సుకవరా । పాలించు మాదీనునిన్
రావా నీవు శుభంబు లిచ్చి నను గా । రాబంబునన్ గావుమా
నీవే నాకిక దిక్కు యంచు మనలో । నే వేడితిన్ మాధవా.

శా. నీమీదన్ కృతినీయగా దలచినా । నే నొప్పు నీగ్రంథమున్
స్వామీ వ్రాసితి గొంచు నా యెడ కృపన్ । స్వాంతంబునన్ దుంచియున్
యేమిన్ బాగును జేయ సంశయపడిన్ । యెల్లప్పుడున్ బ్రోవుమా
రామా ! తప్పులు నెన్న కీమదిని కన్ । రక్షించు విశ్వంభరా.

కవి వంశావళి

ఉ. ధారుణి విశ్వకర్మకుల । ధాముడు నెర్కయనామధేయుడుం
మారుడు మల్లయార్యుడును । మారుడు పాపయ ధర్మమూర్తికిన్
శూరులు సర్వశంకరయ । శోగుణాగణ్య పవిత్ర శాంతమూర్తులున్
పౌరులు మెచ్చ బుట్టిరట । ధాత్రుల సత్కవిరుగర్లపు తుగ్రిలున్.

సీ. ధరణిని శ్రేష్ఠుడు । ఘనుడౌ నెర్కయ్యకు జ
గన్నాథుడుంబును । పన్నవాడు
యైనవీరభద్రయ్యార్య । ఖనిష్టుండు
మల్లయాచార్యుండు । మహిని వసరె
వారి తర్వాతను । వనిత మాణిక్యాంబ
సన్యాసి యాచారి । చక్కగాను
గడ్డిమాంబకు మేము । ఘనముగా జన్మించి
వర్ధిల్లుచుంటిమి । వనజనాభ

II

తే. గీ. అభవనసగోత్రి మమరియు । నవనియందు
సూత్రిమభవన్న యందురు । సూటిగాఁ
లిగిత్రియాశ్లైయపవ్రివరయు । దగియు సామ
శాఖయ భువనస రుషిసు । శాంతిమయ్యు
ధరణి మండాన్వయమునందు । దనరినాము.

ఇట్లు భక్తజన విధేయుఁడు,
బాలకవి మండా సన్యాశయ్యాచ్ఛారి.

ఈ భజన నాటకమునందు వచ్చు పాత్రలు

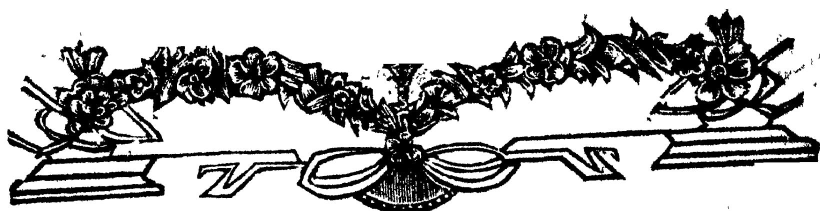

పురుషులు.

1 శ్రీకృష్ణుడు (ద్వారకాపురాధిపతి)
2 బలరాముడు (కృష్ణుని యగ్రజుడు)
3 సాత్యకి (కృష్ణుని సోదరుడు)
4 అక్రూరుడు (కృష్ణుని చెలికాడు పరమభక్తుడు)
5 గయుడు (గంధర్వరాజు)
6 పుష్పదంతుడు (గయునిమంత్రి)
7 నారదుడు (బ్రహ్మమానస పుత్రుడు)
8 బ్రహ్మ (సత్యలోకాధిపతి)
9 ఈశ్వరుడు (కైలాసపతి)
10 ధర్మరాజు
11 భీముడు
12 అర్జునుడు } (పంచపాండవులు)
13 నకులుడు
14 సహదేవుడు
15 అభిమన్యుడు అర్జునుని కుమారుడు
16 కిరాతకులు (ద్వైతవనమందుండు బోయవాళ్లు)

స్త్రీలు..

1 రుక్మిణి
2 సత్యభామ } శ్రీకృష్ణుని భార్యలు
3 సుభద్ర (కృష్ణుని సోదరి)
4 చిత్రరేఖ (గయునిభార్య)

గయోపాఖ్యాననాటకభజన.

ప్రథమాంకము.

—♦ విఘ్నేశ్వరప్రార్థన ♦—

హిందుస్తాని కన్నడ—ఆదితాళం

1. పల్లి॥ శ్రీవిఘ్నరాయ । శ్రీపార్వతీబాలనా । ప్రస్తుతింతునమమ్ము
   దయతోను గావుమూ ॥శ్రీ॥
2. అను॥ కాత్యాయనీపుత్రా । కల్మషవిజిత్రా
   అత్యంత కృపతోమమ్ము । ఆదరించుముదేవ ॥శ్రీ॥
3. చెరుపు జేయకు మనినీ । నేడె మొక్కెదమయ్యా
   శార్వాణీ పుత్రకామమ్ము । సరగున బ్రోవగదే ॥శ్రీ॥
4. జగతి యీకొల్లూరిపురివాసజన । సన్నుతించెదమని సతతాము
   నేలుమూ ॥శ్రీ॥

—♦ సరస్వతీప్రార్థన. ♦—

అనుగుకీర్తన—సావేరిరాగం—అటతాళం.

1. పల్లి॥ వనజోద్భవురాణీ । వాక్సతి బ్రోవుమా
   ననయామువేడెదమమ్మా ॥వ॥
2. అను॥ కనకాకుండలాధారి । కల్యాణి శుభవాణి
   ఫణిరాజ నిభవేణి । పరినుత గీర్వాణి ॥వ॥
3. సారసదళనేత్రి । స్వర్ణసుందరగాత్రి
   వారిజోద్భవమైత్రి । వాణీమొక్కెదమమ్మా ॥వ॥

4. ధరనూ శ్రీకాల్ధారి । పురవాసుడై యున్న
వరసన్యాశాఖ్యానకూ । వరమూ లొసగి బ్రోవ్రు ॥ప॥

చుట్టుకీర్తన—హిందూస్తాని తోడి—చతురశ్రి.

1. పల్లి॥ గంధర్వ చరితము వినరయ్యా । ఘనులార మీరలు మన
రయ్యా ॥గం॥

2. అను॥ బంధనముల బాపుగ । పరమార్థ సుఖములజూపుగ
నిందలెల్లనువాపుగ యీ - నంద సుఖములజూపుగ గాన ॥గం॥

3. బాలులాముమేమూ । పరిమేనువేసుచున్నాము
గేలుమోడ్చి భక్తిగ । గానాముజేయుచు రక్తిగ గలిగి ॥గం॥

4. తప్పులెన్నకుడయ్యా మేము । దైవభక్తులమయ్యా
ఒప్పులాగానెంచరిక । నేరు జూపుట మంచిగాన ॥గం॥

5. వసుధకాల్ధరిపురిమూ । వాస్తవ్యాసు సన్యాశయ్య
వాసుదేవుసు వానిగ నిక । భానురంబుగ బ్రోచుగగాన ॥గం॥

(కృష్ణుడు ప్రవేశించును.)

(తనలో) బళే యేమి యీ బృందావన రామణీయకము చల్లని
పిల్లవాయువులచే మనస్సున కానందము గలుగుచుండెనుగదా.

బారువా రాగము—ఏంగు.

పల్లి॥ ఆహా యీ బృందావనమూ యెంతో! అందమూగ
నుండెగ ॥ఆ॥

అను॥ నోహో యీపుష్పతరులాజూడ । హాయలుమించి
యుండెగ ।ఆ॥

మి॥ బహువిశాల తరమైయొప్పు । బావులు జల యంత్రిముల్
నాహా వసంతఋతువు। నానందము నొసగుచుండె ॥ఆ॥

వ॥ దీనిని వర్ణించుటకు వెయ్యిజింహాలుగల్గిన యనంతునకైనను
తరముగాదు.

చుట్టుకీర్తన—బారువా—చతురశ్రి.

1. పల్లి॥ బృందావన సోయగము । విధాతవశమ వర్ణింపగ ॥బృం॥

2. అను॥ చందన తరువులనుగాంచి । చాంపేయా లతలల్లియు
నందినర్థనములుపొగడ । లందమొంది యున్నవహాహా ॥బృ॥

3. కదళీ ఖర్జూరపనస । సదమల శ్రీనారికేళ
విస్తృతములగు మామిడిపోత బదరికామలకంబుల్ గలయా ॥బృ॥

4. మల్లెలు మొల్లలు జాజులు । మా[illegible]
వృల్లాసంబున వ్రాసియు । లల్లి[illegible]యు [illegible] ॥బృ॥

5. ఇంద్రకాంతశిలలు మెరి[illegible] । [illegible]
సుందరతరమై వెలయు । కనకా[illegible] గ[illegible] ॥బృ॥
ధరణిలో నన్యాశయ్యాక్షి । [illegible]మేని
కరుణా[illegible] నెలసె । [illegible] ॥బృ॥

వ. ఇటు వర్ణించుచున్న కృష్ణు[illegible]. నేను [illegible] తడవివచ్చుని కనపరు[illegible] నున్న స్ఫటిక [illegible] [illegible] జేసెదను.

(అని ముని[illegible] చేయును.)

(అంతట రుక్మిణీ సత్యభామలు ప్రవేశింతురు.)

రుక్మి। సత్య॥ ప్రాణేశ్వరా శుభముగుగాక శుభముగుగాక!

(అని నమస్కరింతురు.)

కృష్ణు॥ సుందరులార సత్వరమే జలక్రీడ మహోత్సవంబగుగాక!

రుక్మి॥ ప్రాణేశ్వర త్రిలోక పూజ్యులగు తమబాల్య క్రీడావిహారములచేతబవిత్రస్థానంబైన బృందావనమునకు వచ్చితిమి గావున నిచ్చటి విశేషములు గొన్నింటిని విని సంతోషింతము.

సత్య॥ నాయభిప్రాయమదియే మహాత్మా.

కృష్ణు॥ కాంతలారా! నాబాల్యక్రీడలు దలంచిన మనస్సునకానందముగలుగుచున్నది.

సీ॥ మదవతులారా! యీ । మహిభారము దీర్ప
జన్మించినాడ నాహా । జగమునందు
వసుదేవునకు పుత్రు । వైభవమ్ముగాని
[illegible] । [illegible]
మామకంసుడు నన్ను । మడియించునని యెంచి
[illegible] । [illegible]
గొంపోయిరేపల్లె । గోపవేషముగను
నుంచెకమునకెట్చి । సురచిరమ్ముగ

తే॥ గీ॥ మరల మరలెంచి యెప్పటి । మార్గమునను
మథురకేతెంచియుండెనా । మానఘనుడు
నేను రేపల్లెలో బాల్య । నియతిగడపి
సేసలం దృంచుటవేరె । జెప్పనేల.

సత్య॥ అనుగుకీర్తన—బాహరాగం—అటతాళం.
ఈగాథమాంతంబ్రీ । యింపుగా నెరిగింప
బాగుగానే యిపుడు । బహు సంతోషముగ వింటి

రుక్మి॥ ఇదియంతయు బ్రహ్మవాదసపుత్రుండు మాతంద్రి కెరిం
గింపనేను వినియుంటిని.

కృష్ణు॥ అనుగుకీర్తన—సావేరిరాగము—అటతాళము.

1. పల్ల॥ వినుడీ యోసుందరులార । మునునే విహరించు స్థలములివి
గనరా ॥వి॥

2. అను॥ గనుడీ నెమలిచ్చోట । గానాముజేయుచు
వనుపాడి యీవనిని । పశులాగాచుచునుంటి ॥వి॥

3\. చల్దీ చిక్కములాను । చంకాను బెట్టుక
సల్దిశలా దిరుగుచూ । నాలాగాచుచునుంటి ॥వి॥

4\. గోవుల గుంపుల । సరులాను ధరియించి
చెలికాపుల చిరునగ్జ । గురుమటియుంచితి ॥వి॥

5\. పిల్లాన గోపికలో । పిరియమూగా బాగా
చిల్లాటె మాటాలు । చిందూలు పొరికా గ ॥వి॥

6 అల్లాల్లగిమేము । నాటాలు నాకుమి
చల్లాచల్లగ చుము । చల్దిబుకించితెమి ॥వి॥

7 సన్యాసాశ్యనినేలే । సర్వేశ్వరుండనై
కిన్యాలంబరి గలసి । కన్నోష్టి యాటలు నాడితి ॥వి॥

వ॥ మనవతులార యింకా నెన్నిటూ మహాత్కములను జేసియుం
టిని గాని అవశ్యంబున వినుడు.

చుట్టుకీర్తన — సన్యాశిరాగం — చతురశ్రి.

పల్ల॥ ఇమ్మకేంటు శాఖలంపునే । నింపుగాను మురళిబట్టి పాడితి ॥ని॥
అను॥ నమ్మకశి తను కొంటెలాని నే । నాట్యమాడిట్టి స్థలములివిగో ॥ని॥
మి॥ కిరిష్మునుచు గోపమండలెల్లను । కాళ్ళజుట్టుకొనుచు సంతసింపగ
రమ్మ పోదమంచు బాలులెల్లరు।రాధకృష్ణయనుచు బరుగులిడగ ।ని॥
సమ్మవంబుచేత మానులెల్లను।యిమ్మమీరి సన్ను వేడుచుండగ
అమ్మతోడ జెప్పకుండ నేటకట । యల్లెవచ్చి పసితనంబుచేతను
మి॥ కొమ్మలెల్ల వంగదీసి క్రిందికి । కోతులాట యాడుకొనుచు నుండగ
పాముల్లలె జరికిజేరె సమ్మ్యా।సుగుణాత్మా పోదమనుచు వేడగ ॥ని॥
రుక్మి॥ సత్య॥ నాథామహాసంతోషా న్నితులజ జేసితిరి ధన్యుల
మైతిమి. (అని నమస్కరింతురు)

(తెరలో బలరామ సాత్యకులు)

బారా వైతాళికులార కృష్ణభగవాను డెచ్చట నున్నవాడు నూ

ర్యోదయము కావచ్చుచున్నది. అర్ఘ్యము నిచ్చుటకు యమునానదికిఁ బోవలయును.

కృష్ణు॥ (చెవియొగ్గి విని) అదిగో నాసోదరులు నిద్దరు వచ్చుచున్నారు సూర్యోదయము నగుచుండెను. మనము [illegible]. మీమీ నివాసంబులకు బోయి జలక్రీడా సన్నాహము [illegible] యీ నదియందు దివాకరునకు అర్ఘ్యవిధి పూర్తిజేసెదము.

(అనంతర స్త్రీలు అందరూ నిష్క్రమింతురు.)

(బలరామ సాత్యకులు ప్రవేశింతురు)

కృష్ణు. అగ్రజా నమస్కారము.

బల॥ శీఘ్రమే జలక్రీడ మాకో స్నాన [illegible].

సాత్య॥ అగ్రజా శుభమగుగాక శుభమగుగాక.

కృష్ణు॥ సోదరా సర్వజనులూ స్నానమునకు వచ్చిరా.

సాత్య॥ తమ మూర్త్యమే అందరూ సంసిద్ధులైరి.

(అందరూ యమునానదికిఁ జేరి) ప్రభాతమునకు హస్తములెత్తుకొని)

సాంగు.

1 స్వామి భానుడా మనుజుల | [illegible]
నీవు మొ [illegible] | [illegible]
2 నీమొగంబు [illegible] | [illegible]
కమలమిత్ర కరుణజూపు | కాంచనాకాశమా మము ॥స్వా॥
3 రమ్ము వేగమే మనుజుల | రయము [illegible]
యిమ్ముహీ పన్యారశాఖ్యుని | యింపు మీరగ [illegible] స్వామి ॥స్వా॥

వ॥ హే త్రిభువనరక్షక సర్వజగదాధారా నీకిదె నమస్కారములు [illegible] సర్వపాపములు బాయును గదా. దివాకరా [illegible] నమస్తే నమస్తే.

(అని యుదకము వదలకమునుపే శౌరి దోసిటకమిక్కి బట్టుగా.)

కృష్ణు॥ (క్రోధముతో నుదకమును పారబోసి) అరే దురాత్మ దుర్మదాంధ నిష్కారణ వివాదాపేక్ష యెవ్వండవురా నీవు (అని పైకివీక్షించును.)

బల॥ (నిర్వేదపడి) సోదరా కృష్ణపరమాత్మ నత్యాగ్రహ సంపన్న చిత్తుండవై యేమి యాకీర్తి. మనస్సుల్లకల్లోలము జేసుకొని మొదవు. నీకెవ్వరే యుపకారం బొనర్చిరో సత్వరంబున తెలియబల్కుము.

కృష్ణు॥ అగ్రజా సకల భూతప్రకాశకుండగు దివాకరునకు నర్ఘ్యప్రధాన లోలుండనై యున్న నిష్కారణ మర్కటుండై యున్న నా హస్తము నిష్ఠీవనంబు చేసి సంధ్యా కొంచిరి.

సాత్య॥ అట్టి మహాకథాగ్రంథము చెప్పినట్టి యెవండునో గదా!

కృష్ణు॥ (క్రోధముతో, క్రించక మహోన్నతుండైన యూపరమేష్ఠి సిద్ధ సాధ్య, యక్ష, గంధర్వ, కింపురుషులు, సహాయులై తప్రీక్షణార్థము నిర్మించను నిల్చిరుగాక. మరియ చక్రాయుధంబుచే నద్దురాత్ముని యమాలయంబున కరుగం బంపెద.

సాత్య॥ ఈమహాభాగవతుని యపరాధ మెరుగుదుమో.

కృష్ణు॥ (క్రోధముతో) ఓసహాన్న భాగ్యమునా మానిష్ట స్వభావునామధేయంబు తెలియని నీవు నుమాఘ్రాణంబుగ మనుష నిన్ను సొంపబట్టుకొను బంధించిన చందంబుగా నిన్నిప్పుడే గట్టిగా బంధించెద గావున సత్వరంబు తెలియబల్కుమీ.

(సూర్యుడు ప్రత్యక్షమై.)

వ. హే క్రిష్ణపరమాత్మ! యీయపరాధము గావించిన దురాత్ముండు నిషధగిరిపై నున్న మణి పురాధీశుండగు గయుడు.

కృ॥ (క్రోధముతో) ఓహాలాయుధా సాత్యకీ యిటు వినుము.

చ॥ గయుఁడిల నెంచ జొచ్చినను । కావని రుక్మిణి యడ్డగించినన్
నయముగ నాత్మబాంధవులు । నన్ను మరల్పగ నేగుదెంచినన్
రయమున వాని మస్తకము । రంజిల నాకరచక్రధారచే
భయమున సర్వభూతములు । పారగ ద్రుంచి ప్రభన్ వెలింగెదన్.

చ॥ నిలకడ జెంది భూమిశిక । నీరధి గ్రుంకిన నింగి వ్రాలినన్
పలుమరు మేరువున్ గదలి । పారగ జొచ్చిన పద్మజాదులున్
యిలకరుదెంచి వేడినను । యిష్టము నేను విరోధమూనినన్
బలిమిని వాని మస్తకము । పట్టి వధించక క్రోధమారునే.

వ. అదియు నుండగాక;

ఉ॥ మాపుగ నద్భుతాత్మకుని । మంటను గల్పకయుండు మనేనే
సూనుడగాను దేవకికి । సుందరుడౌ వసుదేవమూర్తికిన్
గానముజెందు నీయిలను । గాంచగనే బలభద్రమూర్తికిన్
నేనుదయింపలేనను । నిక్కముగా యమునా సుంచునన్.

వ. సాత్యకీ నీవు యవరోధజనంబు నుస్థానంబునకు రావలదని చెప్పి దోడ్కొని పొమ్ము. నేను నంద యశోదలను దర్శించి వచ్చి ప్రతిజ్ఞ పరిపాలించెదను.

సాత్య॥ మహాప్రసన్నము. (అని అందరూ నిష్క్రమింతురు.)

ప్రథమాంకము సంపూర్ణము.

గయోపాఖ్యాన నాటక భజన.

ద్వితీయాంకము.

(గయుడు అతని భార్య చిత్రరేఖయు మంత్రి ప్రవేశం.)

గయు॥ అయ్యో! మంత్రీ! పుష్పదంత. నేను యేమని వచింపువాడ. బ్రహ్మలోకమునకుబోయి యూపరమేష్ఠిని దర్శించి వరంబుగొంది వచ్చితినని సంతోషము లేక పోయెనుగదా? నేను గగనమున పోవుచుండ క్రిందికి నుమియ నది శ్రీకృష్ణ భగవానుని దోసిట పడినదట. నందు నేను క్రోధాక్రాంతుడై చక్రముచేనాశిరము ద్రుంచెదనని ప్రతిజ్ఞ బట్టె నీసందర్భము నాకాశవాణివల్ల నెఱింగితిని.

చుట్టుకీర్తన—ధన్యాసి—చతురశ్ర.

1. పల్లవి॥ వినవమా యేమని చెప్పుదు౹ వినుమోసుకుమార పుష్పదంత॥వి॥
2. అను॥ గయుడిక ప్రాయకాలముగానను । నను నమ్ము చక్రనాథికినే నెట్లు సహింపగలను. ॥వి॥
3. లేరా జగమునందు తెలియక జేసిన యపరాధుల నేసలు లేరా।
మరినాకేల నెవ్వరు లేర । మానుమనుచు హరికి జెప్పగలేర।
సరకుగొనక బ్రహ్మపాలికేగిన । సన్న్యాశాఖ్యుని వరదునానసనే
నరుగకమూన ॥వి॥

వ. మంత్రీ! పుష్పదంత నీబిడ్డ చెప్పిన నాబుద్ధులనొక కంటిని జూడుము. (భార్యనుజూచి) దేవి నీవు చింతింపవలదు.)

చుట్టుకీర్తన—ముఖారి—చతురశ్ర—జైలాగు.

1 పల్ల॥ ప్రాణేశ్వరి విధిదప్పదు । ప్రాణస్వామిట్లాయె మనకు ॥ప్రా॥

అను॥ రాముకున్నది రాకమా । నునే యెంతటి వానికైన ॥ప్రా॥

2 చిత్ర॥ ప్రాణేశ్వర మీరింతటి । ప్రజ్ఞాయుతులైయుండియు
యీనాటికి దీనవృత్తి । బూనుట మీకిది చెల్లునే
గానలోలు డమితదయా । కరుడని మునుపలేదె
గాన వాని చరణములను । గని వేడిన భయముడుగందె ॥ప్రా॥

3 గయు॥ భయముగాక నేమున్నది । ప్రజ్ఞజూప నాయనకి
లయకారుని వలెనా హరి । ననుజంప ప్రతిజ్ఞబూనె
రియము మనమెందు దాగిన । రాకమానునే మృత్యువు
దయవహ్ని హరిలోడను । నిగునె మనకు పంతగింప ॥ప్రా॥

4 చిత్ర॥ పోనింముందరి మనము । పోయి దాయము నంకాదె
కానరాక యుండి కొంత । కాలమైన గడుపవచ్చు
ఆసన్నాత్ముని కోపము । యారిదె కొన్నాళ్ళకైన
మానుగ మీరింపులకై । మరియేమనకను జేయుడు ॥ప్రా॥

5 గయు॥ యింతవెర్రి యెందైనను । కాంతరాగలదే యనియగ
కంతుజనకు డెరుగనట్టి । ప్రాంతము లెందైనగలదె
అంతరిక్షమునేనిక పద । మైయుండునెగదె జూడగ
చింతసేయ వలసంభ్రమము । జెప్పనతని యునికిమెగద ॥ప్రా॥

6 చిత్ర॥ అట్లయైనను మనకింకొక । యాస్పదమున్నదెనాథ
తటుకున నా హరిపదముల । తద్దయనొరగుటెగాకను
నిటలతటిని వ్రాతమనల । కెటులున్నదో యటులగాక
పటుగతి నింకొక తెరవున । పరుగులిడిన మరలగలదె ॥ప్రా॥

7 గయు॥ చిత్రసేను నింతనుంచి । జగమునంత నేలు మనుము
తంత్రములేకనె రాజ్యము । తండ్రివలెనె నడుపుమనుము

ప్రీతితోడ తనయులను । ప్రియముగ గాపాడు మనుము
మంత్రివర్గముల మాట । మస్తకమున దాల్చు మనుము
పితృతర్పణంబు నాకు । ప్రియముగాగ జేయుమనుము
సూత్రము దెలియని బిడ్డల । సుఖపడజెప్పు బ్రతుకుమనుము॥పా॥

8 చిత్ర॥ యేగుచుంటివా నాథ । యేమిసేతు సుగుణనిధీ
బాగుమీర నీతన్విని । బ్రోచువారె లెవ్వరయ్య
గగనవీథిని బోవుచున్న । గరుడ యక్షవరులార
నిగమాంత వేద్యులార । నిత్యనిర్మలాత్ములార
జాగుశేయకను బ్రోవుడు । జలజాప్త చంద్రులార
సాగిబ్రోవుడయ్య మీరు । సన్యాశాఖ్యపోషులార॥యే॥

సీ॥ ఇనశశివరులార । యెలమితో గావరే
నాప్రాణ విభుజీవ । నములనేడు
గరుడగంధర్వాది । ఘనులార బ్రోవరే
నాప్రాణ విభుజీవ । నములనేడు
సురులార యఖిల ఖే । చరులారగావరే
నాప్రాణ విభుజీవ । నములనేడు
బ్రహ్మాదులగు స్వయం । భవులార గావరే
నాప్రాణ విభుజీవ । నములనేడు
తే॥ గీ॥ మ్రొక్కుచుంటిని మిమ్ముల । మోదమలర
దిక్కులేదిక మీకంటె । దీనురాల
నామొరాలించి । బ్రోవుడీ నాదువిభుని
నాదుగళసూత్రమునకేది । నష్టమిడక.

(అని కంటినీరార్చుచూ నిష్క్రమించును.)

పుష్ప॥ స్వామీ! విచారింపవలదు. తమకు శుభంబగుగాక!

ఆహిరణ్యగర్భుఁడు ప్రసన్నుండై మిమ్ముల రక్షించును.

(అని నిష్క్రమించును.)

గయు॥ అమ్మయ్య యికనాకాళ్లు సంకెళ్లు వదలినవి. కమలాసనుఁ జేరెదఁగాక! (అని యాత్రుతతో బ్రహ్మను దర్శించి.)

చుట్టుకీర్తన—ధన్యాసి—చతురశ్ర

పల్లి॥ సత్యలోకనాయక ౨ సేవక | సామిని నీకు కరుణ జూపుమయ్య

అను॥ నిత్యము మిముఁదలఁచుచుంటినయ్యగను | నీదు శరణు గోరివచ్చినాఁడను ॥స॥

చ॥ సత్యశిష్టరక్షకనంచు నామము | సంతసించి వచ్చినాఁడనే నిట
కృత్యనిత్యలోక విభుశాహ్వయ | కాపుమయ్య భృత్యునిగా మదినెంచియు ॥స॥

జలజగర్భనీదు దర్శనంబుచే | జన్మపావనంబు నాయెనాకిక
దళమువేసి పూజజేయువార్ల | ధన్యతేమి జెప్పతరముగాదిల.

చ॥ ఆలసింపరాదు నాదు మొరవిను | అమలచరిత శరణు శరణు ధాత
యిలలో సన్యాసాఖ్యవరద | యీశ్వరా సురేశవిబుధపోష ॥స॥

వ॥ స్వామీ పితామహా యార్తావన దీక్షా శరణు శరణు.

(అని నమస్కరించును.)

బ్రహ్మ॥ అనుగుకీర్తన—బారువా—అటతాళం.

గంధర్వవినుమునే | గనుగొంటి నీయార్తి
నిందించు శ్రీహరితో | నెవరూ పోరా గలరు ॥గం॥

వ॥ అతఁడు శ్రీమహావిష్ణువు మనుష్యమాత్రుఁడు కాఁడు యాతని దర్శనము బాప నెవరివశము. అదియుఁ గాక.

ఉ॥ డింభకుఁడౌదునాతనికి | ఠీవిగఁ బుట్టిన పుత్రుఁడౌదునే
నంబుజనాభుతోడ ధర | న్యాయమె వైరము దెచ్చుకొంటయూ

శంభునివేగ జేరుమిక | శంకయటంచు దలంచ కుండయా
సాంబుడెనిన్ను బ్రోచు నర | సంబుగ నేగుమువాని పాలికిన్.

గయు॥ (తనలో) నిక్కడయింతదూరమెవరిది కైలాసంబున కర్గి యావన్నగ భూషణునికూడా యాశ్రయించెద (నిష్క్రమించును.)

(కైలాసగిరియందు శంకరుడు సాక్షాత్కరించును.)

గయు॥ (కరములనుమోడ్చి)

రాగం—బారువా.

1. సుగుణాభరణ ! సుందరకాయ భుజగభూషణ
నిగమసన్నుత నా | చెంతకురావా ॥సు॥
2. నీరజనయన | నిర్మలచరిత నీలకంఠా
కరుణజూపుమా నన్ | గాచి యేలుమా ॥సు॥
3. ధరనుకాల్ధిపురమునందు | దైవమైయున్న
విరూపాక్షకానను | వేగ బ్రోవుమా ॥సు॥

వ॥ వృషభ రాడ్వాహన గరళకంఠ.

శ్లో॥ వందేశంభుప్రమాపతిం | సురగురుంవందే జగత్కారణం
వందేపన్నగ భూషణం మృగధరం | వందేపశూనాంపతిం
వందేసూర్య శశాంకవహ్నినయనం | వందే ముకుంద ప్రియం
వందేభక్తజ నాశ్రయంచవరదం | వందే శివంశంకరం.

(నమస్కరించును.) పా॥ ధా॥

ఈశ్వ॥ అనుగుకీర్తన—బారువా—అటతాళం.

గయుడనీ యాత్రము | గనుగొంటి దివ్య దృష్టిని
నేయుపాయములేదు | నిక కృష్ణుని వేడుము ॥గ॥

వ॥ ఆసుదర్శన ప్రయోగంబు నివారింప సమర్థుండు నతరదేగాన
పోరినేవే

(అంతర్ధానమగును.)

గయు! ఆహా! యెంతకఠినము నాకిక దిక్కెవ్వరు.

ఉ॥ వచ్చితినేను నిచ్చటికి । పార్వతి భర్తయు నెమ్మితోడనా
యిచ్చ నొసంగునంచు కను । యింపగు మార్గము యిద్దియంచునే
హెచ్చగు సంతసంబుగొన । నెవ్వరు నాకిక కర్తలయ్యెనో
వచ్చెదనంచు దీక్షగొను । వారిజనాభుడు నన్ను బ్రోచునే.

తే॥ గీ॥ అలసి వచ్చితి నేనెంతొ । యాశతోడ
బ్రహ్మదేవుడో సాంబుడో । భయముదీర్చి
గాచి రక్షింతురని యెంతొ । గలిగెముదము
యిలను కష్టములిక దీర్చ । నెవరులేరె.

వ॥ అయ్యో నాయాశ నిరాశయ్యె గాన యా పుండరీకాక్షునే స్మరించెద.

చుట్టుకీర్తన—మోహన—చతురశ్రి

పల్ల॥ భోగిశయన కృష్ణా । ముకుందా
అను॥ యేగతి బ్రోచెదవో । యీనేయని ॥భో॥

1. పీతాంబరధర । సీతాప్రియకర
పాతకసంహారా । పరాత్పర ॥భో॥

2. దుష్టవిశిక్షణ । శిష్టరక్షణా జనార్ధన
శ్రీసృష్టిస్థితి లయకారక మాధవ ॥భో॥

3. అన్యాయ మిదేలా నరహరి । యేలాగ్రానవరశిక
సన్యాశయ వరదా నన్నిక । చక్రముచేను బలిసియ బోపము ॥భో॥

(నారదుడు ప్రవేశము)

నారదుడు (తనలో)

తే॥ గీ॥ కలహమే భోజనమంచునా । కమలభవుడు
వ్రాసె నానుదుట నాకిది । వాసిమీర

నింత దనుకను నేమైన । వంకలేక
జరుగుచుండెను నిపుడది । గరప్రయమ్యె.

వ॥ శ్రీకృష్ణుడు గయుని చక్రముచే వధించెద ననుటచేత నా కమపువిండ కూడుకలిగినది. కృష్ణార్జునులు నతిమైత్రిని నడచుచున్నవారు వారికిరువురకు గలహము పెట్టుటకు నిదియే మంచి సమయము.

(అని ముందుకు నడచును)

గయు॥ (నారదముని జూచి నమస్కరించుచు) మహాత్మా అనేక వందనములు.

నార॥ శుభమస్తు గయుడా! నీయుదంతం బంతయు దివ్యదృష్టినిగ్రహించితిని. మొన్నటిని కోశికప్రియరాజునకు లేదు. యరణ్యవాసులై యున్న పాండవ మధ్యముని వేడుము.

గయుడు:—

చుట్టుకీర్తన—ధన్యాసి—చతురశ్ర

పల్లవి॥ నారయుద్రకక । దాపరిందు వారిలగలరె మోహనాసి ॥నా॥
అను॥ పితామహులు వెరయనుగాక పోయెనె । పిన్నవాడు ఫల్గుణుండు బ్రోచునా ॥నా॥

1. ధరణి రాజన్యుల్లో నిలిచియుండు నే । దైవమోక్షమైన బ్రోచురనియును
తిరిగినా నెవరెన్నగాచా యన్న రమమాప్రియమెవ బ్రోవగల్గునా
2. నెట్టుదై [illegible] । పట్టి బ్రోవ ప్రయత్నము చేసుకొనినా
లెట్టు [illegible] । నెట్టుకొనెనో ॥నా॥
3. నన్ను చక్రముచే బలిని యుట । నెన్నరాని [illegible] మేమిజేసితి
నన్నుగావ నన్యులున్న నెరుగరె । సన్నిభవ్రుడు హరుతో మునివర॥నా॥

నార॥ వ॥ గయుడా యేల నీకీయధైర్యము శరణాగత రక్షణుండని బిరుదు వహించిన యర్జునుండే నిన్ను గాపాడగలడు. అతనిని జూచినంతనే శరణుజొచ్చి వేడుము మునిమహాత్రి [illegible] గతి దెలుప

వద్దు కార్యముచెడును నేనేగుచుంటిని.

(అని నిష్క్రమించును)

గయు॥ వ॥ (తనలో) ఇక వారందరి హితోపదేశము లైనవి ,,యత్నేన కార్యసిద్ధిః" యనునార్యోక్తి వృథా యెట్లు యగును. గాననేనిప్పుడే పాండవ మధ్యముని కొఱకు ద్వైతవనంబునకున్ నేబోయెద.

(అని నిష్క్రమించును.)

ద్వితీయాంకము సంపూర్ణము.

గయోపాఖ్యాన నాటక భజన.

తృతీయాంకము.

(ద్వైతవనమున విచారముతో యర్జునుడు ప్రవేశం.)

అర్జు॥ (మనస్సులో)

ఉం॥ వదలునె నెట్లు దైనఁగ । వైరము నాధృతరాష్ట్రసూనుతో
గుదురునె పాండవేయులకు । గూడని యీవనవాస క్లేశమున్
ముదమెవఁ గల్గుచున్నటికో । ముచ్చునవలెన్ వనవాసమబ్బియీ
కుదినములన్ వదల్చుటయె । గొప్పగదోచె గదయ్య యీశ్వరా.

చుట్టుకీర్తన—బిళహరి—జుల్వా.

1. పల్ల॥ అయ్యో! పరమేశ్వర! । యడవిని నిడుములగుడుపుచుంటి ॥వ॥
2. అను॥ జంతుచయముసందుముమ్మర । జరియింపగవ్రాసినావ
నింతదెచ్చె ధృతరాష్ట్రులు । నేమియెగ్గుజేసితిమీ ॥అ॥
3. మాటదిరుగఁజేసి । మాయన్న యాజ్ఞకునులోనై
నేటికెట్టి వడియిడుములు । ధాత్రిలోనై తిమిగదా ॥అ॥

వ॥ ఎన్నడు మయనిర్మితమైన పురము నేలితమో, యెన్నడు సకల రాజ సమక్షమున రాజసూయమొనర్చితిమో, యెన్నడు మహాసంతోషమున మెలంగితిమో, నవియన్నియు నడవిగాచిన వెన్నెలచందముగా నున్నవి. సర్వప్రపంచమునేలదగిన వీరులమై యుండియు, దుర్యోధనాధులచే నిష్కారణముగా వంచింపబడి మితిలేని కష్టముల నొందవలసి వచ్చెగదా యని చింతించుచున్నాడను.

సీ॥ ముక్కంటిగెల్చినే । మోదమొందితినని
పడరానియిక్కట్లు । బాలుజేసె
మయుడు నిర్మించిన । మహనీయసభగాంచి
చూడలేకాతడు । క్షోభఁజేసె
రాజులందరిగెల్చి । రాజసూయాగంబు
సల్పితిమని మమ్ము । జంపబూనె
గాటజూదముచేత । గాంతతోడను నిల
నోడించి మమ్ములా । నోర్వలేక

తే॥ గీ॥ నౌర దుర్యోధనామమ్ము । నడవిపాలు
జేసినాడవు మమ్ముల । చెనటివయ్యు
నెలమిగంధర్వబాధల । నీవుపొంద
నెలమినేనూరకున్న । నీవేమి యగుదో.

(అని విచారించుచు చూత వృక్షముచెంత కూర్చుండును.)
(సహదేవుడు కిరాతకులను వెంటబెట్టుకొని ప్రవేశించును.)

కిరాతుడు:—

చుట్టుకీర్తన—సావేరి—ఏకతాళం

పల్ల॥ రారాపోదాము । రాచవారితో వేటకు ॥రా॥
అను॥ యూరిగా పేరిగా బుల్లిరిగాడితోడరండు ॥రా॥

1. క్రూరమృగ మూలుండె ఘోరాటవి కిపుడు
నీరేయి మనమంత । నేస్తులతో గూడుకొని ॥రా॥

2. ద్వైతవన మందున్న । ధర్మరాజు తమ్ములతో
పోయిమనమూ వేగ । పులుల వేటలాడుదమూ ॥రా॥

3. యిప్పసారాకన్న । నిప్పులాంటి రమ్ముదాగి
దొప్పిజేసి కల్లునీళ్లు । దోన్నెలుదాగుచు మనము ॥రా॥

4\. కొండదేవత మనకూ । గోకలన్నియు నిచ్చు
రండిరా వేగామె । కండించ మెకములను ॥రా॥

వ॥ వరే! మెకము పోయెరా పోయెరా! పొముపేశా! చూతా
వేయిరా!

సహదేవుడు:—

తే॥ గీ॥ పొద్దుపొడచిన తుదినదె । భానుమెల్ల
తిరిగి వేసరియుంటిరో । ధీరులార
వేసమించెను గాన మీ । వేట నాపి
జనుడు మీతోడ్రి మీరలు । జాగులేక.

అర్జు॥ (కంఠధ్వనివిని) నదిగో నరణ్యంబున సంచరించు కిరాతకులకు సెల
విచ్చుచూ, తమ్ముడు సహదేవుడిదే వచ్చుచున్నాడు.

సహదేవుడు:—(తనలో)

చుట్టుకీర్తన—మోహన—జుల్వా

పల్లి॥ మృగములను జంపుటచే । మునుల బాధతగ్గె నేడు
1\. అను॥ వేగురఘామునుంచి నేను యిటుల తిరుగుచుంటి యడవి ॥మృ॥
2\. తగు ఫలహారములు మాను । తగ్గిపోయె యీాదినము
సగమాకలి గడుపుకొని । చరియింతును సీఘ్రముగ ॥మృ॥
3\. అన్న యర్జునుం డదేమొ । యడవి వేట కరుగలేదు
చిన్నబోయియుండె మోము । నన్నలెవరుదరనిలేరు ॥మృ॥

వ॥ (సమీపించి) అగ్రజా! యిట్లు మీారొక్కరు యుంటిరేమి?

అర్జు॥ సోదరా! నాక్షేమమునకేమిగా, నీవిందు కూర్చుండుము.
చాలా యసటనొంది యుండవచ్చు. (అని మేను నవరించును.)

(అంతట గయుడు ప్రవేశించును.)

గయుడు:—

చుట్టుకీర్తన—సుహారి—చతురశ్ర.

పల్ల॥ మాటల దెల్పుకొందు పార్థివోత్తమునకీసిజ ॥మో॥

అను॥ యిటుల నీరజాక్షుఁడు తన । పటుతర చక్రముచే తల తటుకున ఖండింతునని ॥మో॥

మానిపల్కు వినివంతచే వనమునకును జనుదెంచితి.

ధనుంజయుని కనుఁగొంటిని । కనుల నరుప్ర గీరగాను

మి॥ వెనుకదీయనాను । శిరమునుల్పై నాకోను

దీనుడనై పదములబడి । దాహ్యనివని వేడుకొందు ॥మో॥

(అనియమాలో తతో అర్జునుని పాదములపై బడి,)

అర్జునా జనార్దనసఖా! పరమపవిత్రా! కాపాడు కాపాడు!

అర్జు- ఓ! గంధర్వశ్రేష్ఠా! నిన్నెవరును హింసపెట్టుట వహించిన, యీ ఘల్లుబంధుండు భూమ్యాకాశములు సాక్షిగా నీకు శరణు యొసంగె. యెవరు విడువమనినను నిన్ను విడువను. జడియకుము. యీ శ్రీపర్ణికా పత్రములపై ప్రతిష్ఠింపుము.

(మీదన హస్తముంచి భయముదీర్పును.)

గయు- (తనలో) నాయందిరి! ఇప్పటికి నా ప్రాణములు కుదురుపడినవి. కృష్ణ పరమాత్ముడు దీక్షబూనినది మొదలు యిప్పటివరకు నింత కర్ణానందకరమైన మాటయె యెరుంగ నిక బ్రతికితిని. నారదుడు మహోపకారముజేసె.

అర్జు- ఆర్యా! నీప్రాణములు తీయ ప్రతినబట్టిన వారలెవ్వరు?

గయు- చుట్టుకీర్తన—బారువా—తిశ్రగతి.

పల్ల॥ నను క్షమియింపుము. విజయా । నాపు మొరవు వినుమురాజ ॥న॥

1. అను॥ వినుతనీల విభుష చరిత । వినుము తెంత్రీ ॥న॥

2. భానుమండలమునసేను । బ్రహ్మలోకమేగుచుండ

నేనుకిందజూడకయే । నిలనుతమ్మివైచితిని ॥న॥

3 భానుమూర్తి కర్ఘ్యమిచ్చు । పద్మనాభు హస్తములను
నేను విడమతమ్మిబడెయె । నేరమనుచు జక్రిముచే
నన్ను బట్టి ద్రుంచెదని । నరహరి ఘోరప్రతినబట్టె ॥న॥

అర్జు- (నిశ్చేష్టపడి) పరమశ్రేష్ఠా గర్విష్ఠుండగు యీవాసుదేవునకే నపరాధము గావించితివిగా! యెంతపని జేసితివి; యీమహాత్మునకు ప్రతికూలుడయు, నేను బ్రోవగంకణముగట్టుటయునా? యెంత వైపరీత్యము!

సహ- అన్నా పొరపాటని మా దేవకీ సూనుం డెరుగడా! గయునిరక్షించును.

గయు- మహాత్ములారా! ఒంప చక్రమువిడుచునుగాని, నన్నువిడువడు.

అర్జు- యెన్నివిధముల నైన గరుణించనివో, మనము చేయునదియేమి?

సహ- గయుని విడచుటయే.

అర్జు- (రౌద్రముతో) ముక్కంటిన్ గెలచిన వీరుండనై యుండ నన్ను శరణుజేసిన గయుని విడచుటయునా?

మ. చెలిమిన్ ధూర్జటి రౌద్రకారుడగుచున్ । చేవోడుడై నిల్చినన్
బలిమిన్ నన్నయు దమ్ములున్ వదలిపో । వన్ జూచినన్ వాడినన్
వలదంచున్ నల మాధవుండు బలిమిన్ । వాదించినన్ వప్పనే
కలనై నన్ రొమ్మొడ్డియున్న ధరపై । గంధర్వునే బ్రోచెదన్.

సహ- గాని, యీసందర్భము పెద్దవాడు ధర్మజుడే దీర్పవలయును. అల్లదే. వచ్చుచున్నవారు.

(అనుసంతలో ధర్మరాజు, భీము, నకులులు ప్రవేశింతురు.)

ధర్మ- చుట్టుకోర్తన—ముఖారి—తిశ్రగతి—దైలాగు.

పల్లి. కినుకగల్గె ననుజానీ । కేమికారణమోగాని॥కి॥

అను. మానువైె దుష్టరేఖ । మాన్పుకొనలేకపోయె ॥కి॥

1 అంభికనాథునితోడను । నహేహూరాతిబోరినను

సభను జూదముసమున నై । శ్వర్య మంతనోడినను
నిబ్బరమున నుంటివయ్య । నేను యిట్టు లుంటినేమి ॥కి॥

2 సహ.-అన్నా ధర్మజ యితడూ । మణిభద్రిక నూభవుండు
చనువుచేతనిత్తను । సత్యలోక మేగు నంతగను
భూమిమీద నితనునమ్మి । పోరపాటున నుమిసెనయ్యా
స్వామిభాను కర్ణుమిచ్చు । చక్రపాణి దోసిటబడ
కామితఫల దాయకుండు । కరిపుత్రతిర బూనెనట ॥అ॥

3 అర్జు.- శరణుయనుచు వచ్చెయినను । సరగునానే దీనగతిని
తెరవేమియు సరయకుండ । దిగ్గున సభయంబునిడితి
కొంతతడవు విశ్రమించి । కోరికలన్ని నును దెల్పు
గొంతుక గోసితివటంచు । గోరించిన ఫలమేమి
కంతుజనకు డైనగాని । కైలాసపతి యుగాని
నెంతమాత్రి మైనజనుప । న్వోరుపకుమని శరణమిచ్చితి

4 గయు.-అరిగినేను శరణుయనగ । యభయమిచ్చె ర్జునుండు
భరియింపా నలవిగాని । భయశోకము నుంటినయ్య
ధరనుయూర్ధ రక్షణకై । దాని కంకణముగట్టి
సరిగాదనుచును మీరలు । శంఖు బట్టి నున్నా
సరగున సన్యాసమనుమ । స్వామినరయు ...యను ॥అ॥

ధర- వ. తమ్ముడా అర్జునా! ...దాన్ని... ...గావ... ...మేమి?
(అనిభీమునివంకజూచి)

చుట్టుకీర్తనా—భూపాళ—అటతాళం—వైలాగు.

పల్లవి। తమ్ముడా వినుమయ్యా కృష్ణుడు । జ్ఞానిపాతువని కర్ణుని వేన ॥త॥

అను। నమ్మి హోకృష్ణని దోసిటను పై । నాగ యుగాను నిడిచెదమ్మి ॥త॥

1 తమ్మికంటి నిండుచబూనెను । తమ్ముడర్జును డభయమిచ్చెను
నమ్ముకునిక మనవారలు । నిన్ను ... ... ॥త॥

2 భీము- అన్న నన్నెటు వినుము నానూ । అన్నగో వినుమయ్య [illegible]
మున్న గాని తపములెలను । మున్ని జేసిన కార్యమేమి
యున్న తానవాకమున పురుషుడు । యుర్వికీర్తి నిల్పుగోనుడు
మునుప జరాసంధునిదిమిన । ముచ్చటెల్లను మరచెనౌరా ॥అ॥

3 నకు- రాజనన్నము నిల్పవల్లరా । రాజధర్మ రాజవినుము
నిజము తెలియక [illegible] । నిజకథయుము విచ్చోగాని
పూజనీయుడు కృష్ణదేవుని । బూనినట్టి [illegible] దెలియుడు
[illegible] । [illegible] జేసె గయుడు ॥రా॥

సహ- 4 [illegible] । [illegible] మంటిమి
[illegible] । [illegible] గలడుమనల
గర్వవంతుల [illegible] । [illegible] ఖగ్గబలులు
సర్వజయములు [illegible] । [illegible] ప్రజలతో ॥స॥

అర్జు- 5 భవానీపతియు [illegible] । భార్గవుడు మరియెంత జెప్పిన
[illegible] నొక్కటైనను
[illegible] । [illegible] జెప్పిన
[illegible] గయునివిడువ॥

గయు- [illegible]
[illegible]!
[illegible] ॥

(అంతట [illegible] ప్రవేశించుదురు.)

అక్రూ- ధర్మనందనా! మీసహోదర పంచకమునకు జయమ
గుగాక! జయముగుగాక!

ధర్మ- చుట్టుకీర్తన—కల్యాణి—రూపకం

పల్లి క్షేమమే [illegible] । [illegible] సోదరులతో ॥క్షే॥

అను॥ సమ్మతహోత్మ తప్పదైనను । మమ్మునలచు చుండునెమది ॥క్షే॥

మి॥ కాముజవ్వన సుందరులుగా మరి । గరిత సత్యభామ విదర్భియు
క్షేమమేన రేవతియును । శేషశయను తల్లి దేవకి ॥ క్షే॥

చ. కామపాలు సాత్యకితో । గరెపలెల్ల నతని గొలువ
నిమ్మహిలో శౌరిసాటి । యెవ్వరు లేరక్రూరుడ

మి। యేమిజెప్పనయ్య కష్ట । మిలను వీర్పుపారెవరు
స్వామి దిక్కనుచుంటిమి । సన్యాశాఖ్యుని బ్రోచిపారె ॥ క్షే॥

అక్రూ- అయ్యా పాండవ శ్రీ!

చతుష్టీకీర్తన — భూపాళరాగం — చతుశ్రి.

పల్లి తలచు నెప్పుడు ధర్మరాజ మిమ్ముల । దైవగతియు నిల్లు
సండె ననుచును ॥ద॥

అను। బేలుయుగుల శౌరి పెక్కు విధముల । పెద్దలెల్ల ముచ్చటించు
చపుడుగా ॥ద॥

మి। కల్లగాను యమను శౌరి బల్కెను । కథను సమ్మతెల్పి కాలకించిన
వీలునెంగి రథ మునెక్కి నప్పుడు । వివిధపూలు ఎల్ల మునుంచిన ॥ద॥

చ. తల్లికన్న హరి చెచ్చుచుంపును । తిన్నతెలియు నెల్లవేళలందును
నుల్లమునందు కన్నముండు లేక యేమి పోయు హోత్ర మిమ్ము దలచుచుందును

మి। కాలమొక్కరీతి నుండబోదుసుం । కష్టములను తొలగి పోవనుండునె
యిలసన్యాశాఖ్య కవిని బ్రోచిన । యీశోపదను మరువకెపుడు
ధర్మజ ॥ద॥

అర్జు- అష్టపదికీర్తన — కాపిన — అటతాళం.

బలరాము సాత్యకిము । బావా కృష్ణస్వామిను
నిలమీద క్షేమామే । నెల్లాయాదవులాను ॥బ॥

అక్రూ-అర్జునా యందరూ క్షేమముగానే యున్నవారు.

ధర్మ- అయ్యా అక్రూరుడా శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడు నిన్ను మానద్దకు
నను పు కార్యమేమై యుండును.

అక్రూ-శౌరియెుక గంధర్వుఁడుజేసిన మహాపరాధమును మీరీకయునిత్తల
నసే వినియుందురు. శవ్యశాచి యతనికి నభయమిచ్చునని
బ్రహ్మ మానసపుత్రుని వలన విని నన్నును సుభద్రను మీవద్దకు
వెళ్ళి యభయ మియ్యవద్దని వచింపుమనెను.

అర్జు- రాణియగు సుభద్ర కూడావచ్చెనా! యామె యెచ్చటనుండె?

అక్రూ-ఫల్గుణా! యామె పర్ణశాలలో ద్రుపదపుత్రికయగు పాంచాలి
యొద్ద నుండెను.

గయు- అనుగుకీర్తన—ఆనందభైరవి—అటతాళం

పామునారమంను । పార్థాని వేసుమాని
పడిపోయినట్లే : పద్మనాభుతోజెప్ప ॥పా॥

భీము- అక్రూరా యా శ్రీహరియింకానేమి వచింపుమనియె.

అక్రూ-తే. గీ. స్వామి దెల్పెదనాలింపు । సరసగతిని
నభయమిచ్చిన నొకవేళ । నతనివవలి
నేయమనుచును బల్కెను । విశ్వగురుడు
గాన ముందీయ వలదనె । గయునికభయా.

గయు-హాదైవమా! మీరునన్ను యిప్పుడు విడువరుగదా? నాకేది తెలివు.

అక్రూ-ఫల్గుణా! మీబావ ముఖ్యముగా దెల్పుమన్న సందేశమిట్లు
వినుము.

చుట్టుకీర్తన—బెంగాళతోడి—చతురశ్ర

పల్ల॥ అనుమా విజయునితోయనుమా । ననుసమాన శౌర్యగుణాఢ్య
వర్యుడైన మరదితో ॥య॥

1 అను॥ నన్ను తెలియకకంటజేసి ప్రతినను నిర్వహించవద్దనుమా । పనుచు
దనపుబింకము లికమీాదను వదలిబ్రతుకుమో యనుమా । తల
కమీారెట్టి పనులనెల్లను తప్పుకొనుచు తిరుగనుమూ । యేమ్మెస్తి
రమతితో పరమేశ్వరుదలచుచు దినములు గడుప వలెననుమా ।

కానిపనులకెల్ల వేళలందున కాలుదువ్వక ॥యనుమా॥

2 అవతారము లిలనెత్తుగాని।యవమానము నొందెనుయనుమా।
యిలభారమెల్లమాన్పి ఋషులకెల్లను బ్రహ్మాండము నిల్పెను
యనుమా । చతుర్ముఖుని కూడి సాంబుడొచ్చిన గయునిద్రుంచెద
ననుమా । ధరలో కాల్దరిపురము వెలసె ధాత్రినరహారోమను
మా । వర సన్యాశాఖ్య కనినిబ్రోచిన వాసుదేవసుతు ॥యనుమా॥

అర్జునుడు-

సీ. అక్కారవినుమయ్య । యతని ప్రఖ్యాతిని
మరుగని వాడనా । యిలను నేను
క్షత్రియుండనునై । క్షాత్రకులంబున బుట్టి
మాట దిరుగలేను । మనసునందు
గయుని యా హరికిచ్చి । గౌరవంబుగ నేను
తలయెత్తుటకు తగ । ధాత్రియందు
అర్జునుండిలలోన । యా ధరరక్షకుడని
యెటిగి యా శ్రీహరి । యిట్లు బలుక

తే. గీ. తగదు యనుచు బల్కుము । ధర్మమగునె
నాదు సాహసగుణములు । నతడెఱుంగు
మించుదానికి వగవగ మేలెయెంచ
నిలను తప్పైన యగుగాక । నేమిసేతు?

వ. మఱియు,

ఉ. రాజ్యము నీకొసంగెదను । రాష్ట్రము నెల్లను నేలుమంచుమా
భాజ్యత నంతయుగ్ నికను । బాగుగ జూచెదనంచు బల్కినగ్
రాజ్యను మాకు యేలనిక।.రాజగు ధర్మజు శాంతమేటికిగ్
పూజ్యుడు భీమునిగ్ బలము । పోయెగ పార్థుడనంగ నవ్వరే.

అక్కా. అపుణ్యాత్ముని ప్రతిజ్ఞ మీరు యేల నెరవేర్పగూడదు.

నది యట్లుండనిమ్ము; మా శ్రీకృష్ణభగవానుని సందేశమున కేదియో ప్రత్యుత్తర మిమ్ము.

ధర్మ- చెప్పుట కేమున్నది; యాశ్రీహరితో నిట్లు విన్నవించుము.

చుట్టుకొన్న--ముఖారి--ఏకతాళం.

పల్ల॥ దయయుంచి మనుగాపుమనుము శౌరిని ॥ద॥

అను॥ స్వయముగానే సిరినిని । ప్రియపూర్వ ముగ నేనీనుడుము ॥ద॥

1. బాల్యకాలమునుండి । పాండవులు తన యెడల భక్తిగలిగియుండి రనుమూ । తప్పులేమిాజేయ లేదోయనుమూ నేరమొక్కటి నీ మరది దనుమూ । నిరతరులాకై మాతో గనియకనుమూ । వయసున దనకన్న బాలుడవె యనుమూ । మోసపు పలుమారు వందనమూ లనుమూ । పాండుసుతులెల్ల తనకు హితులనుమూ । గయుని మన్నించ సమయమిదే యనుమూ । కవ్వడిని గాపుమనుము గంధర్వుని బ్రోవుమనుము ॥ద॥

భీము- వ. అక్రూరుడా! యా వాసుదేవునితో నిట్లు వచింపుము.

సీ. పుండరీకాక్షుడా । పుత్రిదానముజేయు
మనివేడ గుంతితో । ననినరీతి

దుష్టజరాసంధు : దృంచినదినమున
నాతోడయపుడుతా । ననినరీతి

రాజసూయముజేతు । రమ్ముకృష్ణాయన
నాడుమాయన్నతో । ననినరీతి

ఆర్తరక్షణుకంటె । యమితకార్యములేదు
యనుచుమాతోడను । యనినరీతి

తే. గీ. నెల్లమరచియు నాహరి । యిట్లుబల్క
తగదుయనుచును బల్కుము । ధాత్రిలోన

గయుని వదలిననింక నము । గలుగునను ము
కరుణ జూపియు గావుము । పార్థుం గాపుమనుము.

అర్జు- మహాత్మ! నాయభిప్రాయమిట్లుగా నాలకింపుము.

2 యతిగా నున్నచో । యతివానిచ్చి కాపాడఁజేసె । కృపనుజూపి
ద్రౌపతి మానముగాచె । లక్కయింటిలో జానకముఁజూపించె ।
విషముబెట్టిన మావంశమెల్ల గాచె । బారికారాత్రిమునును కవితుని
జేసె । మునుముని క్రోధమును సభఁబంయు జేసె । కాంచవసహా
నంబు తోనవలనజేసె । రాజసూయంబు నీవలనజేసె । యింత
మహోపకారితో । మేటులనము జేసి గయునిడువను ప ।
గల్గునపకీర్తి యునుగుమదా!

నకు- వ. నామాటలుగా వినుము.

తే. గీ. భయమునను మెడ నాభక్తు । నెరుకతోనిని
శరణమిచ్చెను మరదయు । సవ్యసాచి
యిరువురును నీకు భక్తులే । యెంచిచూడ
యితరులెవ్వరు యింపులో । యున్నటకును
వదలుమిక నైన వైరంబు । వాసిజాడు.

సహా- వ. అయ్యా! సహదేవునిమాటను, యిట్లుగా వచింపుము.

3 చ॥ కౌరవులెల్లా కేసిన । కానీపని కెల్లాను కాచిరక్షించితివి యను
మూ॥ । కాలలంమున్న దయజూపెనుమూ । నీచరణాయుగము
నమ్మిరనుమూ । యిలనుపీకన్న దిక్కులేదనుమూ । కడుబీదా
స్థితిగా నుంటిరినుము । నీనామస్మరణము దిక్కయనుము ।
గాచిరక్షించు భారమునీదనుము॥ గాంగయుపార్థుల నిరువురను॥ నీ
కరుణించి బ్రోవుమనుము ॥వ॥

అశ్వ- అవును. మీయందరి యభిప్రాయములు తెల్లమైనవి. గయుని
విడచుటలేదుగదా! శ్రీకృష్ణునిమాట తిరస్కరించి యుద్ధమునకు
సిద్ధముగా నుండిరా?

5

భీము- అట్టియోగము తటస్థించినచో నట్లే చేసెదను; పొమ్ము.

ధర్మ- తమ్ముడా! అంతటిహఠము పోనేల; శాంతింపుము. నకులసహదేవులారా! మీ యిద్దరు యీతనిని మనపటకుటీరములకు దోడ్కొని పోయి యాదరింపుడు.

నకు- సహ- చిత్తము (అని అభ్యాగతునితో నిష్క్రమించును.)

గయు- క్షత్రియాన్వయ సంభూతులారా! సత్యవ్రతులనుటకు మీకే తగును.

ధర్మ- సోదరులారా! మనముగయుని తోడ్కొని యాశ్రమమునకుపోదము

అర్జు- అగ్రజా! సుభద్రను, వెంటబెట్టుకొని, మాద్రీపుత్రులిదే వచ్చుచున్నవారు. మీరు నడువుడు నేను వెనుకవచ్చెదను.

ధర్మ- సోదరా! యట్లే కానిమ్ము. నీవామెపై నలుగవలదుసుమా!

భీము- ఫల్గునా! వర్తమానము పంపుటలో బాహుబల పరాక్రమశౌర్యపరుండనగు నా సోదరుండ ననిపించుకొనుము.

అర్జు- అట్లే సమయోచితముగా వర్తించెదను. (అంత ధర్మరాజభీమగయులు నిష్క్రమింతురు.)

(సుభద్రసహదేవులు ప్రవేశం)

సుభ- (అర్జును పాదములబడి) ప్రాణేశ్వరా! జయమగుగాక, జయమగుగాక,.

అర్జు- (తనలో) అహా! యెన్నిదినంబులైనది. యీమెనుగాంచి, నేనేమియు, గుర్తుపట్టలేకపోతిని విధి యెన్నిమార్పులు దెచ్చెను. (కొంతతడవూరకొని) కాంతా! నీముఖమండలమువీక్షింప బహుసిగ్గుగొనుచున్నాడను. యేమందువా?

తే. గీ. పద్మనాభు సోదరివయ్యు । పార్థునకును
యెలమితోసతి భార్యవై । వెలసినావు

పాండురాజుకు గోడల | వయ్యుపరము
తన్నియిట్లు బంధించుచు బాధ | దాటవేడె.

తే. గీ. చాలగా రోజులయ్యెను | చంచలాక్షి
చిన్ని బాలుని నభిమన్యు || క్షేమమునకని
వయ్యె నెటు కన్నకొడుకును | నొకక్షణము
వచ్చి శోధించి యుంటివిని | చానయేను.

సుభ- ప్రాణేశ్వరా! మీరింత వగునవలయు, నభిమన్యుని సంకల్పము నను మనమేమి చేయగలవారము అభిమన్యుని కుశలముగానే యుంటెను.

అర్జు- దేవీ! నీవు ద్వారకానగరమునుండి ద్వైతవనమునకు వచ్చినవని విన గోరెద.

సుభ- అక్కూరునివలన వినయమే యుండెను. నాథ, మిమ్ముల బ్రతిమాలు కొనుటకు వచ్చితిని. గతుని నిచిచి ప్రట్టనగను.

అర్జు- ప్రియసీ! సకలధర్మములు తెలసి యిట్లనియెదవేల.

చ. తగునుపటంచు బల్కికిక | తక్షకునాటని పీడపిడ్వికా
నగుముపై మమ్ము వెళ్ల నర | నాఘములెన్ని నిండవేయునే
మగువ సకస్థ వేళకగు || మానాటలయునదిని పెక్కుమంతపుల్
లగునపుడు గాపు మోహమేయి | లాదిని నీకు నగాదె పూన్కికీ.

సుభ-   చుట్టుకీర్తన—కేమూరి—అటతాళం.

పల్లి నాథా నామనవినుమా | నాప్రాణనాథ ||నా||

అను| నాథా నామనవినూ | నాయు ఫ పనూబందె ||నా||
నాథా నాథా | నాప్రాణనాథ ||నా||

1. గాంధర్వగాచుటకు | గలహింపగానే
నిచపాతేసియుకునూ | నిలనాము ధనమూ ||ని||

2. పదమాలాత్మకుడైన । స్వామి శ్రీహరితోడ
కదనామొనరింపకుమా । కల్మషరహిత ॥క॥

3. పదమూలకు మ్రొక్కెద । బావమాటయు వినవా
సదయుడౌ సవ్యసాచాఖ్యుని । సమముగతి బోధించిన ॥నా॥

అర్జు- (కోపముతో) కాంత! క్షత్రియులమై జగంబునజన్మించి, దేశప్ర
ఖ్యాతిగాంచిన, వీరులమై యుండ, నట్టి నీచవాక్యంబులాడెదవేల.

[illegible]

1. వసుదేవపుత్రి । నరునకూర్పుటె వినుతా శ్రీగాత్రి ।వ॥
మి। నిసుగు ... । ... దెలిసి వానిని
... నాథుని ... । ... సద్గుణము ... ॥వ॥

సుభ- 2. ప్రాణేశ ... । ప్రాణ ... ప్రా॥
మి। గాన ... । ... కప్పగింపుము
గాన ... । ... ॥ప్రా॥

అర్జు- 3. ... । ... ॥వ॥
మి। ... । ... తగలబెట్టుట
ప్రయత్నమై ... । ... ॥వ॥

సుభ- 4. ... । ... ॥ప్రా॥
మి। ... । ... చక్రి
... । ... ॥ప్రా॥

అర్జు- 5. యుద్ధ ... । ... ॥వ॥
మి। మొద్దు ... । మొగ ... సిగ్గులేదా
నద్ధరించి ... చెప్ప । ... మోహిలనిబ్బుట ॥వ॥

సుభ- 6. ... । నేనెంత ... తెలుపుట ॥ప్రా॥
మి। సతి ... । ... నప్పుకోనెదరు
నేతిబీరకాయ ... । నీమనాథుని ... ॥ప్రా॥

అర్జు- 7. యువిద వినుమికనూ। గుద్దేశమెల్లను గురుని విడకనుమూ వ॥
మి। నవినయముగను వినువ డనుము । సంగరంబున గెలువు మనుము
కవియు సన్యాశాఖ్యనేన్ని । గరళకంఠుని పాదమూన ॥వ॥

అర్జు- బోటీ! యిట్టి మాటలను యుపదేశించుటకా! యంతదూరము
నుండి యిచ్చటికి వచ్చితివి, యిక చాలును పొమ్ము.

సుభ- అయినను మాట చెల్లించరా!

అర్జు- నాడు నేను తీర్థయాత్ర వెళ్ళుచుండనై తిరుగునపుడు మాయన్న
నన్ను తీసుకువచ్చి నీకు పాణిగ్రహణ మొనర్చునప్పుడే నీ మాట
చెల్లించెది యిక నీ వరుగ వచ్చును.

సుభ- (తనలో) ప్రాణేశ్వరుడు నట్టిన నట్టు వినకనుండె, నేనేమి చే
యగలదాన. (అని నిష్క్రమించును)

అర్జు- (సహదేవునిజూచి) సోదరా మన కుటీరములకు పోదమురమ్ము.
(అని నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయాంకము సంపూర్ణము.

గయోపాఖ్యాన నాటకభజన.

చతుర్థాంకము.

ద్వారకాపురంబున నొక రమ్యసౌధాంతరంబులో
శ్రీకృష్ణ బలరామ సాత్యకులు ముచ్చటించుచుండ
(అక్రూరుడు ప్రవేశించును.)

కృష్ణు- అక్రూరుడా! పాండు పుత్రులు కుశలమేన?

అక్రూ- (సందేహించుచు) అకుశలము గాక నేమి!

కృష్ణు- చుట్టుతీగవ—పావేరి—చతురశ్రి—ఏక లాగు-

1. పల్ల! సందేహమేలా నీకూ। సరిగున దెల్పుమయ్యా
అను! సందరూ క్షేమమేన। నాదాంచిర నిన్న ॥సం॥

బల- 2. గయుడు ద్వైతవనమూలందు। కన్పడిచెంతను యుండెనలేదా
నయనములోడ యుల కాంతేయులు। నరహరి మాటను విని
రాలేదా ॥సం॥

సాత్య- 3. నమన శక్యముగానీ। నామహాటడవిలోన
కనుంబుమములా నొందుచు। గడపుచుండెన దినమూలెల్ల ॥సం॥

అక్రూ 4. సందరూ క్షేమమయ్యా। నన్నివిధముల సందరుబల్కా
కద మే కర్తవ్యమయ్యా। గాంచీ పాండవులుండె ॥సం॥

కృష్ణు- వ. క్రొవశ్రిములో జోనా! దుర్మార్గులంద రన్నివిధంబులుగా
పలికిరిగా, తరువాత, తరువాత.

అక్రూ- (చుట్టుకీర్తన—మోహనరాగం—చతురశ్రి)

పల్ల| నిను కుశలవార్తలడిగ కృష్ణా । నేరము ౨ గాఁగొనుము ధర్మజు ॥నీ॥

అను| కదనమికను మాతో యూహింపము । గయుఁ గాచి పర్థుఁగావు

మనియెను ॥నీ॥

మి| సదమలాత్మ కుంతి నేర్పినిష్ఠయు । సవ్యసాచి కనెను నిలజుంతు

బేధమెంచనేలము మ్మా । స్లినంగి ధర్మజుఁడు వెము ననుముల మిమ్మతిఁ నే॥నీ

చ| విధము దెలసి స్వల్పకార్యమునకై । వేరుసేయ తగదు యనుచు
[బల్కెను

మాధవా నిన్ను నమ్మినారమని యెను । మాద్రిపుత్రు లెల్లవేళ
[లందున

మి| సధములగుమ మాట కెగ్గు జెప్పిరి। నందనన్ని విధములుగా బల్కిరి।

సదయులైన వారు జెప్పినవి వింటిక । సన్యాసాఖ్యుని బ్రోచిన
[శ్రీహరీ ॥నీ॥

కృష్ణ- ఓరీ! విశ్వాసహీనా? పాండవమూర్ఖ్యమా, చిరకాలము నీలాభము నకై యపరిమిత స్నేహంబుజేసి, నన్నిట్టుల మోసపుచ్చితివి నా ప్రాణమిత్రుడవనుకొంటిని. గాని నింతవాడవైతివని యెరుంగ. మన బాల్యస్నేహంబునైననూ, తలంపవైతివి. మీ వానిత్తముగదా! యూమర్యోధనాధులతో నిష్కారణముగా వైరము దెచ్చుకొంటిని నన్నివిధములా మీవలన నష్టమేకల్గెను.

చ. సవినయ మెల్లజూపితివి । చక్కగమమ్ముల వంచినాడవౌ

యవినయ బుద్ధిచేతనిటు । లత్యధికంబగు కీడు జేసినా

వవుదువు ప్రాణమిత్రుడవు । పార్థుడ నీకిటుచేటుగల్గెనా

యెవరిటు నీతినేర్పిరో । యేగతినైన దలంపలేవొకో.

వ. అక్రూరా! నీవింకవరుగుము. ముందు జరుగబోవు కర్తవ్యమాలోచించెద. (అక్రూరుడు నిష్క్రమించును)

పార్థు- అగ్రజా! మాచెల్లెలు సుభద్ర నభిమన్యుకుమారుని వెంటబెట్టు
కొని యిదేవచ్చుచున్నది. యామెయేమి వచించునో వినెదము.
(అంతట సుభద్ర కన్నులు తుడుచుకొనుచు విచారముతో ప్రవేశించును)

సుభ- చుట్టుకీర్తన—రాగము.

అన్నా నామాటవినుమన్నా సంతాపము బాపుమన్న కష్టముల
ద్రోయక న్న ॥అ॥

అన్నానామాట చెలువుగవినుమయ్య న్న । చెలువుగ నామాటవిను ॥మ॥
దీనరక్ష దిక్కుగానిలేనె । దీనురాల గాచుమన్న ॥అ॥
నసయను సన్నాగ ధూర్య । నాదరించు శ్రీరమేశ ॥అ॥

వ. అన్నా పాండుపుత్రులను చిన్నతనమునుండి పెంచి పృథ చన్నావుమే
నా; నీమరదియంచు రక్షించుచున్నది. యింతకన్నవేరజూపుటతగదు

కృ- (క్రోధముతో) యేమిరా! నీపుట్టిస్వభావానకగుణము, నీభర్తగూ
మంచివారుగారు మేమేయధములుగాను, నీకగుపడుచుంటిమి. నే
రమునీమగనిదికాదు నాదియే. యేమందువా?

సీ. నీకాంతుతోడను । నేకాంతముగినేను
సిలలోన దిరుగునా । నేరమేను
యన్నమాటలువిన్న । యాధమునజయునకూ
నిన్నిచ్చి నడియునా । నేరమేను
జిన్ననాటనుండి । జెలిమిజేసియు నేను
నెగ్గుజేయకయుండ । నేరమేను
గర్వితులైవారు । గావించు పనులను
నేమరచియుంటినా । నేరమేను
తే. గీ. యిలను సతనికి మేల్జేయు । నేరమేను
నేరమేమియు జేయక । నేరమేను

[illegible] | [illegible]

నె [illegible] | [illegible].

సుభ. [illegible] — [illegible] — [illegible].

పల్లి అయ్యో [illegible] | [illegible] గునా

అను। క [illegible] | [illegible] ॥

మి। నెయ్యము [illegible] | [illegible] మొక్కి యిచ్చియు

న [illegible] పండ్లి [illegible] ॥వ॥

చ॥ [illegible] | [illegible] మకి వాన్ని

జే [illegible]

మి। [illegible] | [illegible] సవిక

జక్క [illegible] | [illegible] చుహారివై ॥య॥

కృష్ణు. అమ్మాయీ [illegible].

చుట్టుకొ [illegible] — [illegible] — [illegible] కము.

పల్లి యే [illegible] | [illegible] గుణమే ॥యే॥

అను। ప్రేమ [illegible] | [illegible]

మి। లేమ కెంత పుట్టినాట [illegible]

నేమి [illegible] | [illegible] చక్కెరే ॥యే॥

చ॥ చారెచిరె [illegible] నల్ల | [illegible] ము

కోరిన పశుగణము నెల్ల [illegible] ము

మి। సరిలేక [illegible] | [illegible]

గరితెల్ల [illegible] | [illegible] కురు | యే॥

సుభ. వ. అన్నా! [illegible] ములుకులు

గాని. (అః యేమ్పుచు)

కృష్ణు. సోదరీ! యిదినిక్కము [illegible] మాటలేల.

తే. గీ. అతిని దాపగనేలను । యబలవినుము
నేనుబ్రతికెద నీభర్త । నీల్గు నుము
మగనుబ్రతికించు నీమోల్ల । మసలుచున్న
నన్నజవ్వోపటంచు నీ । యాత్మనమ్ము.

అభి- మామలారా! యనేకవందనములు. పసమాన దుర్వారప్రతిజ్ఞలచే
నేల మమ్ముల్తూలనాడెదరు. శాంతింపుడు. శాంతింపుడు.

చుట్టుకీర్తన— భూపాళరాగం— ఆదితాళం.

పల్లె విను మోనన్నమామ । వైరమేలమా తండ్రితో ॥వి॥
అను। ఘనశుభంబు తెల్లగూర్చి । గాచిన తండ్రివినీవు ॥వి॥

1 మున్ను సర్వగుణాధివని । నిన్ను రెన్ను చుండగాను
పన్నగ శయనాసేకు । భార్యమెరిమా మేను ॥వి॥

2 నిన్నెనమ్మి నారమికను మా । నేరమేమిలేదుమామ
తనువులు నిలువప్రథరప్పై । తల్లిమొగము నైనజూడు ॥వి॥

(బలరాముని పాదములనుబట్టుకొని)

3 ధన్యుడవే తెల్లమామ తగవుదీర్ప లేవైతివి
సన్న్యాసాఖ్యునిబ్రోచిన । స్వామిమమ్ము దయనుజూడు ॥వి॥

బల-

ఉ. బాలుడవయ్యునీవు జతి । వాదమువు తండ్రికి మోరికూళ నీ
లీలను మాకుజూపితివి । లేశము దోషమటంచు మెంచక
యేలనయిట్టి సంగతులు । మెవ్వరు నేర్పిరినీకు యిట్టుల
చాలు నికేలపొమ్ము పలు । సారుఖ వల్కకు నిందపాత్రకా.

కృష్ణు- ఓరీకృష్ణా!

ఉ. వారిరగిల్లు కిట్టముల । వారిజనాభుడు జూచుచుండెనక
గౌరవమింత లేకనను । గంగను గల్పితిరోరి డింభకా

నోరున మూయుమోరి నిక ।పుత్రికవౌనువు వారికీ మెడగా
మారవు కుమ్మరామకడ । మాటున నిత్తడిచెంబులుంచునే.
సుభ. (తనలో) పిరికిరువురకును, యుద్ధము తప్పకజరుగును. నేనేమిచేయ
గలదానను. అయినను మానదెనెల నిరువురను పంపిజూచెదను.
(అని సుభద్ర అభిమన్యునితో నిష్క్రమించును)
కృష్ణు- అన్నా బలరామా! మనము యిక యుద్ధమునకు పోవుదమురమ్ము.
(అనుచుండగా రుక్మిణి ప్రవేశించును.)
రుక్మి. ప్రాణేశ్వరా! ధన్యోస్మి ధన్యోస్మి (అని నమస్కరించును)
చుట్టుకొట్టు—సింధుభైరవి—ఏకతాళం—త్రిపుట
పల్లి పార్థుని గావుమునాథ ॥పా॥
అను। వ్యర్థముగా నతనిద్రుంచ । వదునమునకునె ప్రాణనాథ ॥పా॥
1 నీచెల్లెలు మొగముజూచి । నేరమున్న మన్నించి నేలు
కావరక్షించునట్టి కర్తవునునూ । మంచి ఘనుడవులె మూ ।
ద్రుంచ తగునవి నూమా॥
మి। దేవదేవ దివ్యరూప । దిక్కు నీవె జగములెల్ల
కావుమయ్య యమలచరిత । కరుణజూచి యతనినేలు ॥పా।
2. కృ- ఔను పోపోవే మానిని ।ఔ॥
ఓవిదర్భరాపుత్రి । యూరకోనుము చాలునిక
యా వినమ్ముకగ నీకు । యధిక ప్రియమవే నాలు నాకుగల్లదే
యతనితో యుద్ధమువలదె । నీకే నేరము గాదె
మి। నీవు సిగ్గుదెచ్చుకోనుము । నేను సకల రాజులలో
జావు మనుచు తలగొరిగెతెజంపలేక విర్గునాని చెల్లెలగావె ॥ఔ॥
3. రుక్మి- దేవా నను దిట్టినను । స్థిరముగ బ్రోవుము పార్థుని
నేవిధమునన్నైనగాని । నేలుమునాథ । చిన్నాతనమునగాదా ।
మైమరిచిముంగిరిగాదా।

చ| నట్టివాని ద్రుంచ నీకు । న్యాయమౌన నాథ
పట్టినమాటగామనెఱుగు । పరసన్నాథశాఖ్యవరద ॥పా॥

కృష్ణుడు.

ఉ. యేమిటుబల్కుచుంటి విక । యేలనుపొందె నీతిలేవటే
భామిని కేలకాగ్రహమని । వాసవులందరు చెల్లుగాదు పో
చేమియు నాకు వల్లదిక । నేగుము సద్దిభమున్ నేరంగకన్
కామిని లోకకుంచు నిక । కాంత నాదిక్క దరపంగ బోకుమా.

రుక్మి. కలలో సత్రాజేశ్వరుండు నేజెప్పిన తప్పక వింటానని వచ్చినందులకు మంచి గర్వభంగమయినట్టు చేసినారు నన్ను దిట్టుటయే గాక, మానభంగమును కూడా నిండజేసిరి, పురుషు లెన్నడూ నమ్మరాదు అవసరమున్న నన్ను మరిచితిరో జూపింతురు, తదుపరి బాసినకష్టము చూడకనే పోదురు.

(అని కన్నకాత్రై నిష్క్రమించును.)

(అంత సత్యభామ ప్రవేశించును.)

సత్య- చుట్టుకోద్ర — హిందూస్తానితోడి — చాపుకళ).

పల్లవి। నాథా యిట్టి ప్రీతిచ బూనిరి । ఇదిచితిరో
అను। వాదామెందుకు నాతో । సైరణకేను చాలింపుము
బాధపెట్టగనేల । భర్త నీవు సుతలి ॥నా॥

1. అర్జునుండు నుగుణతన్ మనవిచెల్ల బలుకుచుండ
నిర్జరులెల్లను మెచ్చగ । నీచెలిగా నిచ్చితివిక
దుర్జనుండనగ యతని । దోషమేమొ తెలియకుండె
ధూర్జటికై నను వెరువక । కూరమును నాలోచింపుము ॥నా॥

2. కామితములు దీర్పకట్టి । ఘనబలుండ ననియు మిమ్మ
స్వామి నిన్ను భువిని పార్థ । సారథి యని బల్కుచుండ

నీమదిలో కలత । నికనేల రమాకాంతుడ
కామితములు నొసగుమికను । కవిసన్యాశాఖ్యు కెపుడు
లేమపల్కులైన వినవు । లిలను మీకు ధర్మమేన ॥నాథా॥

కృ- వ. అర్జునునితోటి యుద్ధముమాని, యేమర్జునునితోటిజేయమనియెదవు.

చుట్టుకీర్తన—జంగ్లారాగము—చతురశ్రి.

పల్ల। సత్రాజిత్తాత్మజ వినుము । సమరిమేల మానవలెను ॥స॥
అను। ఆత్మతలమున నీనలనే । గాజులు తొడిగించుకొని
చేతిగాని యటులనేను । చేతులు గట్టుకయుండ
1. యెంతదానవే నీవు । యెరవు లేక బలుకుచుంటివి
సంతఃపురమున శమంతకమణి నపహరించె శౌరి యని, నిందమోపిరే
నన్నూ దిగులుపెట్టిరే । పెద్దరిభూలు నవ్విరే,
మి। అట్టి వారియింట బుట్టి । యూర యెంత జాణవౌదు
నెట్టివెంచి మున్ను నన్ను । నీయెడమ కాలితో దన్నితివే ॥స॥
వ. ఓసీ, కులటా! యింక నీవు చక్కట్లను జెప్పబోకుము, నీవు
యింక నరుగవచ్చును.
సత్య- (తనలో) పురుషుల వ్యవహారమునకు స్త్రీలుయేగను పోరాదు
పోయిన నావలనే అనవమానము పాలగుదురు నేను జెప్పిన వినుదు
రని వచ్చియుంటిమి యీ పరాభవము యింతచాలును నున్న
యెట్లుపూరునో. (అని నమ్రముగ్రమించును.)

కృష్ణు- అన్నా. బలరామ! అనుజా సాత్యకీ! యిటు వినుము యుద్ధము
నకు సంసిద్ధులగు శూరాగ్రేశ్వరులును ప్రద్యుమ్న సాత్యకీ
ప్రముఖకుమారులున్ను, నింకా మనకు సహాయులైయున్న
సమస్త ప్రభువులున్నూ, మహారథులై యుండవలెను, యాదవు
లనందరిని సమరధులై యుండ నాజ్ఞనంపుము. అన్నా, నీవు

ప్రధాన సేనాధిపతివై యుండి సమరము నిర్వహింపవలయును మరియు యీ మహా యోధులనందరిని ద్వైతవనమందున్న పాండవుల పాలికి దోడ్కొని రమ్ము.

బల } సాత్య } గోపాల కృష్ణా! యట్లే సంసిద్ధులమై యుందుము.

(అని నిష్క్రమించును)

చతుర్థాంకము సంపూర్ణము.

గయోపాఖ్యాననాటకభజన

పంచమాంకము

(ద్వైతవనముందొక యుద్యానవనము)

(ధర్మరాజ భీమార్జున నకులసహదేవులు ప్రవేశింతురు)

ధర్మ- అనుగుకీర్తన—నాదనామక్రియరాగం—అటతాళం

గరుడధ్వజునీతోడ । కయ్యా మెట్లాడుదును

ధరనూ యికనేనెటుల ! ధర్మము దప్పుదునూ ॥గ॥

(అప్పుడుకృష్ణభగవానుడు బలరామునితో ప్రవేశించును.)

ధర్మ- సోదరులార! శ్రీకృష్ణుండదే వచ్చుచుండె నెదుర్కొందములెండు.

(అని తమ్ములతో, యెదురుగానడచి) శ్రీకృష్ణ బలరాములార!

యనేక వందనములు.

కృ- మీసహోదర పంచకమునకు మంగళము.

బల- ధర్మరాజా మీకందరకూ స్వాగతము.

కృ- ధర్మరాజా! నేనున్వయముగా నడుగుచుంటిని గయునివిడువరుగదా?

ధర్మ- యేలాగున విడువగలము, ధర్మవ్యతిరేకముకాదా మహాత్మ.

కృ- అట్లయిన యుద్ధమునకు సిద్ధముగా నుండుము.

అర్జు- బావా? యిది తమవంటివార్కి సమ్మతకార్యముకాదు.

(అంత యుభయపక్షసైన్యంబులు నిశ్చేష్టులై యుండ కృష్ణార్జునులు యిరువురూ యుద్ధరంగమునన్ ప్రవేశింతురు.)

(కృష్ణార్జునుల యుద్ధరంగము.)

కృ- చుట్టుకీర్తి — మోహనరాగం — చతురశ్ర.

పల్లి॥ యోప్రియనేస్తుడ నోరెటులాడెర । యుచితమటర వెడగుమాట
లాడుట ॥యో॥

అను॥ జూపినానుగీను వినయమెల్లను । జులకనగాశౌరిదోచెనీమది॥యో॥

మి॥ నీప్రియసఖి మొగమైన జూడకను కటుల నిన్ను వంచినావు ధరపై
నాప్రియసఖుడ బల్కుమా నవ్వజూతురెల్లవారు నింతయుంచి॥యో॥

చ. కాండవదహనంబు మొదలుగాగల।ఘనకార్యములెల్ల జేసెననుచును
దుండగంబు జూపనాడ కీయడ।ధూర్తనీకు కనులు గప్పియుండెన

మి॥ మొగమిదేమి యింతనీకు యేలర।మూర్ఖనీదు మొగముజూడపోర
దండధరుడైన వెరువనేర । ధర సవ్యసాచ్యాఖ్యవరమనేర ॥యో॥

తే. గీ. మరచి నాడవు మునుమైత్రి । ముందెనిన్ను
మెలగుచుంటివి విశ్వాస । మింతలేక
పాలనేత్రుని దరిమిన । వాడవగుట
దలుపకుంటివి మమ్ముల । ధాత్రియందు

అర్జు- స్వామీ? జనార్ధనా.

తే. గీ. ఎరిగియుంటిని విశ్వాస । మెల్లమదిని
దలుపరైతిరె క్షత్రియ । ధర్మమేమి
ధరణియందైన గలదెయా । దారుణంబు
శరణుయనువాని విడచుట । శౌర్యమగునే.

కృ- చుట్టుకీర్తన—కల్యాణిరాగం—చతురశ్ర—డైలాగు

పల్లి॥ పార్థాయిటు గలహామొందుటేల । సజ్జనపాలా ॥పా॥

అను॥ నిర్ధయాత్మ కుండవనియు । నేనుమున్ను యెరుగనైతి
సర్థిమేమొ, తెలియకనమే । నర్త్తకుమారులతోడ ॥పా॥

1. మనకు గల్గు చెలిమినెల్ల । మధువసుతా మరచినావు
తనయము పొడితెల్లభువిని । నవ్వుకొనుటయే కాని
నీమదిలో సుంతయిక నెనరులేదా కింత । నేను న్యాయముగాను నిన్ను
బ్రతిమాలుచు నుంటిగాన ,నాతో సమరముచేయుట లాతివారు
నవ్వుదురే ॥పా॥

2. అర్జు- దేవా యిం నొవ్వనాడనేలా । త్రిలోకపాల ॥దే॥
ఆన ... లనున్నను । యాలకాపరేదిక్కని
కాప్రుం...ప్ర యనుచును । కాననముల నొదిగియుంటి ॥దే॥
నీపుచ్చిన మే సమ్మతి । నేరమేమి లేదుయనుచు
మీ యిద్దరిలో గలసివచ్చె । మేదివి యత్కారునితో
బోరివిడచు సమయమునా । బావను బ్రతిమాలెనంటి పరి
పరి విధముల లోకులు । పరిహాసించినను గాని । నెవ్వెరపడి
గయుని విడువ । నేను నరకమొందుదునే ॥దే॥

3. కృ- ఒంటరొందికను వినుమా । మున్నా భార్గవరాముడు
తనదుతండ్రి వియోగమున । తల్లితలాందరుకలేదె
గాం యిట్టి యుపమానము లిలను । యెన్నియోగలవు
తనుప్రాలు బుద్ధిపాప్రియము । లని యెరుగవె నీతివలదె
మం ప్రాణ్వజన్మ కథను । మానసముం తెలిసి తిరుగు ॥పా॥

4. అర్జు- అధర్మాపత్తముల చాటువ మనకేలయ్యా । యాడీ తప్పని
వారలు భువిని యనేకులు గలరు
అంపుచేత గాదటయ్యా । నడవినుండె ధర్మజుండు
నీదుమదిని దీక్ష । నికవదలుము యుద్ధకాంక్ష
బదిలముగా మమ్ముబ్రోవు । పరమపురుష యప్రమేయ
వదలకనూ నన్నుగావు ।వరసన్యాశౌఖ్యపోష ॥దే॥

కృ. వ. ఫల్గుణా! నేనెన్నివిధముల జెప్పినను కాబట్టిన కుంచేటికి మూతే

కాళ్లన్నట్లుగా, నీవిపరీతబుద్ధియే, స్పష్టమగుచున్నది, నన్ను తృణప్రా యునిగా దలంచుచుంటివి, యల్లదే చూడుము విశ్వరూపము.

(అని కనులు తెరచుచును.)

అర్జు- (పైకవీక్షించి) స్వామీ! జన్మతరించినది పాహిమాం, పాహిమాం,

కృ- అర్జునా! యింకనైన నన్నూ గయుని విడచెదవా లేదా.

అర్జు- చుట్టు త్రి—శీలా—అటతాళం.

పల్లవి। నీదివ్యాకృతినిజూడ । నేధన్యుడనైతి బావా

అ.ను। సాదుజనులా బ్రోచిరట్టి । స్వామినన్నూ కరుణజూడు ॥నీ॥

1. నీదు దయను వలన మేను । నెన్నో పనులూ జేసితిమీ యధర్మాకార్యములు । యటులుతోచదె నాదుమదినీ ॥నీ॥

2. కృ- యెన్నిరీతులు దెల్పినగాని । యేల వినవూ యర్జునా జను నిపిత జనవాడవు । జక్రిమున బలియయ్యెదవుసుమ ॥యె॥

3. అర్జు- మీదుహస్తములోన నేను । మేను విడచితె ముక్తిదొరకూ కదనమికనూ మానవయ్య । కమలనేత్రి గరుడవాహ ॥నీ॥

4. కృ- నదియు జూపుట నష్టమయ్యెన । నన్ను గెల్వలేవుపార్థా నీదు మనసూచెదరి నోరా।నిందరితెనయా విడువగయునీ॥యె॥

అర్జు- వ. మాధవా! క్షత్రియవంశమునందు బుట్టి, హస్తమునందు ఖడ్గ మును ధరించి, యుండ యెంతెమాట బల్కితివి, బావ! జయా పజయములు దైవాధీనములు గదా, గయుని విడువ.

కృష్ణు- శ్వేతవాహనా! నేను యనంతకోటి యవతారముల నెత్తితిని. అల్లదే చూడుము, క్షీరసాగరమధ్యంబున శ్రీమహావిష్ణువు ద్వితీ యావతారంబగు కూర్మరూపంబును జూడుము.

(నంతట సముద్రమునందు కూర్మావతారము కనబడును.)

అర్జు. (కరముల మోడ్చి.)

మ. చెలివై మాకును బంధుడవై గతియునై । వేదోక్తునై నిల్చియున్
నిలలో గోరిన పల్కువై విభుడవై । యెన్నంగ సత్కీర్తివై
మెలగన్ భూస్థలిలోన మిన్నవయి యి । మ్మేయి కూర్మమైనా వ్యా
కులతన్ మాన్పగ దాల్చినాడ విక నీ । కున్ జేతువే జోతలన్.

(అని నమస్కరించును.)

కృష్ణు- ఫల్గుణా! మదీయప్రజ్ఞావిశేషము జూచితివిగదా, గంధర్వుని విడచెదవాలేదా.

అర్జు- మాధవా! నీలీలామానుషావతార దర్శనంబున నాకు సమరమున నుత్సాహమధికమగు చున్నది. యేమి యన, సాక్షాత్పరమేశ్వరుండవు, సకలసచరాచరములకాధారివి, సర్వాంతర్యామివి, యవతారమూర్తివగు

చ. ఇలనిక నిన్ను గయ్యమున । నింపుగ నేను జయింతునేని నా
కెలమియు కీర్తియుంగలిగి । యెల్లడ నొప్పము లేక యున్న నా
తలయును నీదుచక్రమున । తర్గిన మోక్షముగల్గుగాదొకో
గలను నెరుంగనట్టి నర । కంబును లేకను సౌఖ్యమొందెదన్.

కృష్ణు- ఫల్గుణా! నేనెంత జెప్పినను, యనివేతంబున సాహసముద్రించు నన్ బలికిపోవుచుంటివి యింక నీగురునిహాగము మెప్పరయో వచింపుము.

అర్జు- బావా! గంధర్వునకు నిరపరాధుడగుటచే, వధజేయుటతగదు.

కృ. (కాదప్రిముగో) ధీమూర్ఖుడ! యాగంధర్వుడు యపరాధములేని వాడుగా! యట్లయ్యు నీ గోపమంతయు నావలననే యున్న ట్లున్నది. యింత విశ్వాసఘాతకుండవని, యెరుంగిక నామపాలాది యదుపుంగవులతో గలహించి నాముద్దుసోదరిని నీకిచ్చి పాణిగ్రహణ మొనరించితిని.

అర్జు. (క్రోధముతో) కృష్ణా! యెంతవెఱ్ఱివాడవైతివి. నీసోదరిని మఱియొక చక్కని రాజపుత్రునకు యర్పించకపోతివా! యింత లావణ్యశరీర కోమలాంగి దొరకకున్న కౌపీనధారినై, బ్రహ్మచర్యాశ్రమంబున నుండనే!

కృ. (రోషముతో కనులెఱ్ఱజేసి)

శా. ఔరా! [illegible] నేను ధర్మపై । యత్యంత సం[illegible]
పోరా! [illegible] నీవికను యీ । పోరాట[illegible] నేలరా
యారా! [illegible] జూడనగు నా । యత్యం[illegible]బగురా
యేరా! [illegible]మటకురా । యేలోకము[illegible]

వ. ఛీ! నీ [illegible] నీచమతీ! నీకల్మష [illegible] చాలింపుము. నీమోమువీక్షింప మహాపాతకము సంప్రాప్తించును. నా[illegible]బొమ్ము. (అని పాదము [illegible])

అర్జు. ఆర్తత్రాణపరాయణా!

సీ. నీపదంబునెగదా । నీరధికాంతయా
[illegible]గబుట్టెను మహా । ఘనతకెక్కె
నీపదంబునెగదా । నెలతయై భువినిల్చె
నడవిని బడియున్న । బడుగురా[illegible]
నీ పదంబునెగదా ॥ నిరతంబు దేవతల్
సేవించిసంతోష । చిత్తులైరి
నీ పదంబునెగదా । నిక్కువంబుగబలి
పాతాళమందున । పరగుచుండె

తే. గీ. నట్టి నీపాదపద్మము । నమలచరిత
నొచ్చెననుచును నామది । నొవ్వసాగె
పాదమిటుదెక్కు యొత్తెద । భద్రతేజ
యఖిలగుణనిధి సర్వేశ । యార్తరక్ష. (పాదము [illegible]త్తబోవును)

కృ- మత్తకోకిల—దైలాగు.

1. ఘోరిమూఢ పరాక్రమంబిక । నోరుమూయర చాలురా
నోరిదాంవ వీరులక్ష్నల । బారదోలిన ఘనుడవై
పౌరుషంబిక లేకకాళ్లను । బట్టియొత్త ఘనంబెరా
బారు చాలును మానుమోరి శ । భాషునిన్నెచ్చంగ నీశుడే॥

2. అర్జు- పౌరుషంబిక లేదుయంచు । పరాభవంబిక జేయకూ
దారుశాస్త్రము నామచేతను । ధాటిగా యికనుండెగా

3. కృ- ధారుశాస్త్రము నాశుపతము ని । వారమెవ్వరు గాంచరూ
బారిపోనగ నాచెనీశుని । వారనాతనిగెల్వగన్

4. అర్జు- మీరునాకిక దెప్పవాకిము । మృచ్చులాంతరకాసురుల్
వీరు తావరి జంపితీవిక వీలుగానదిచాలునూ

5. కృ- నాకుకానది నాకుగాంబున । నాదుభార్యను నీకగా
వేరెజూచుచు నూరకుంటివి । పేరుగొప్పది నూరకో

అర్జు- వ. మేము ప్రకంచకనక్కనున నోడంబడియుండుటచే, నూరకొన
వలసివచ్చెనుగాని పౌరుషములేకగాదు. యీగిపినాంతరమున
మేము కౌరవులనెల్ల నిర్మూలము జేయుచున్నాడె, మాబలపరా
క్రమ శౌర్యము నీవు చూడగలవు.

కృ- యీడాంభిక వచనా ప్రగల్భములకేమిలే! యాధార్తరాష్ట్రిలు
నంత బలతేజోని హీనులుకారు. నికనూరకుండుము. సిగ్గుచేమూ
లకూర్చుండక శిగును ని బల్కుచుంటివి. తల్లిపుట్టిల్లు మేన
మామలనద్దనా దాచికను.

అర్జు- చుట్టుకీర్తన—బారువా—చతురశ్ర—దైలాగు

1. పల్లి అల్లరిబావయ్య । ఓపల్లరిక్రిష్ణయ్య । ననులుచదనముజేయకు
మీరేడ ॥అ॥

అను॥ కల్లలేలనాదేవరా । కల్మషమది యేలనీకు । కరుణజూచి గయుని గావుమా ॥అ॥

గంతులేల బావనీ । రంతుదెలిసెపోవ । నీజిత్తులింకలేవా
కాంతలగోరి దాం । గతనముకుమారీ । మీగడపిడతలుజారీ ।
యెవ్వనమున జేసినట్టి యాయాదవులిండ్లపనులు ॥అ॥

2. కృ- నాధాటిమెరుగవేర । యోదబ్బర వంకాడ నీనిబ్బరంబు లెటుల పోయెనోర । వాడులేలనాదేవరా । వానుదేవుడనిమెరిగి వదలుము గంధర్వునికాను ॥నా॥

జనునృలికను కాలోనా । జకొమికనుపోదు । జనాపవాదునీదు ।
నీముఖముజూడరా । పాపహేతువౌనురా । పౌరుషమేలలేదురా।
కదనమునగనా రాజసూయముగాదు । గలహమెనీనుమట వ్రాసె నేమిసేతురా ॥రా॥

3, అర్జు- కాను కానుబాలా । నను మాపుకేసుతావా। నాకీర్తినిలుపలేవ కదనమ గనూ నేనువెనుకనుపోను । నిలచిచూనుమికాను । కాంతలమధ్యమనుండి గంతులిడుటయనుగాదు । కుదురుగాను గాయుటకు గోర్వులుగావు ॥అ॥

4. కృ- నీదుబుద్ధిచెడెనూ । యింత పాపివైతివికనూ । నీసరుపుగాలిపోను కారడవినుండవె । ధార్తరాష్ట్రులకీవె । దాసుడవౌదువునీవె ।
నీపాట్లికముందునుండె । నేనుజూచెదనుపోరా । నేపాటిఘనుండవాని । నేలయెదురనాడితివి ॥నా॥

అర్జు- నీదుమేలుచేత యిలబాధవచ్చెఘాత । నికతప్పిపోదువాత్రి॥
యడవినుండమె । యెన్నోయిడుములుబడమె । రాజ్యము దూరముగామె । నీనుకృపనుజూపనున్న । నిలరాష్ట్రము నేలుదుము।
నరమలాత్మ నీవలనే । సకలబాధ లబ్బెనూను ॥అ

6. కృ- నీదుమేలుగోరి । యాఖర్వబలులబోరి । నేకష్టములనుజేరి । కావ

రమేశ! కనులుమూసినవేర । కరుణజూడగరార । వదలిపోయెచక్రి
వలన । గనిబాధలిలనుమాను కదనమునకు రమ్మికను కవిసన్యా
సాఖ్యావరదు ॥దా॥

వ. (క్రోధముతో) ఔరా! యేమిరా! నిగర్వాంధకార పరిసంగము
నంతకంతకు మేరమీరుచున్న దే! యింతమర్యాద విహీనుండవై
బలుకుచున్న నీదుగళమును నిమిషకాలంబున మదీయ సుదర్శ
నంబుచే ద్రుంచెద గాచుకొమ్ము.

అర్జు- నీసుదర్శనమునకు సమానమగు విశ్వకర్మ నిర్మితమగు గాండీవ
మున్నదిలే!

కృ- ఓరీ! మూర్ఖవాచాధమ!యడవియందుండు కొండబోరియలలో సంచ
రించుచు మృగపక్షి కీటకాదులను దునుమాడు బోయవానివగిది
వింటిబద్ద బట్టినంతమాత్రమున, యెవనికి భయముకల్గును.

అర్జు- నేను నీవనినట్లు బోయివాడనె! నీవు దొమ్మరయాటలయందుండు
హాస్యగాడ వానిచేతనుండు జల్లెడవంటి చక్రమునుబట్టి నీవా
మమ్ముల బెదరించువాడవు.

కృ- చుట్టుకీర్తన—హిందూస్తానితోడి—చతురశ్రి

1. పల్లి యెంతవాడవొ యర్జున ॥యెం॥ ఛీ! ఛీ! ॥యెం॥

అను। యింతవాడ వగుటయెపుడు । యెరుగనైతి దుర్మదాంధ ॥యెం
వాపాత్ముడ నీముఖమును యీాపై నేనెటులజూతు
పాపమనుచు యెరుగలేక । బదరుచుంటివ తులువా । యెదురు
కొంటివ । నీతిని మరచియుంటివ । సారథి మాటలువినవ ।
యెందున ఘనుడవై తివ

చ॥ పంకువంటి స్నేహామిలను । భంగము గావించినావు
మొండిబ్రతుకు బ్రతకనేల । మండలబతు లెల్లదూర ॥యెం॥

2. అర్జు. పరుసములాడకుబావ ॥ప॥

పౌరుషంబు లేనితనువు । ధరయన్నను గార్యమేమి
సుసు ల మాంధాతాదులు । ధరితమతో గొంపోయిరె
సరిజ్ఞుడవె । చాలును మన్నదింటవె । గొల్లపాలుగుడువవె
ంయుచే గుణములు చెడవె । యుత్తముగూడితిగావె
మి। భువినిరాజులెవరైనను । పోరుగల్గి తిరిగిరేమి
సవినయముగ బల్కుమికను । సవ్యసాచి నేరమేమి ॥ప॥
3. కృ- చాలుచాలు మూర్ఖాసీ । శౌర్యమెల్ల తెలసెపోర
యిల వీరుడవై తివేని । కులసతికోక లొల్వగా
సంబుల బడయదోృయగ । యిల్లాగలయ గాల్చగ । విషమూ
పెట్టి గుడుపగ । బృహదృథ సుతుడు గొట్టగ
మి। మెండుబోయె నీపౌరుష । మొగుల మూల గూర్చుంటివి
బంధములు బాపుమనుచు పాదములను బట్టలేదె ॥యెం॥
4. అర్జు- పౌరుషంబు లేకగాదు । పరుల్దెలసి మాటలాడు
వరక్షత్రియ వరులలోన దశరథుండు । వసుధమడియడె భూ
మిలో బలియునుండడె । శిబిరిన కండలివ్వడె । హరిచంద్రు
మాలగొలువడె । ధర్మజు డడవి నుండడె
మి। ధర్మపై మమ్మల దెప్పుట । తగునా వసుదేవ తనయ సా
టిరారు మాకు మీరు । సరి సరి యిక నూరుకొనుము ॥ప॥
5. కృ- బిడియమించు కంతలేక । బిచ్చమెత్త యరిగినారు
జపముచుండు రాజులను । చంపుటగాదు । పడతిని మోచుట
గాదు । ఝడియక యేవ్వరును నొకతెకా పెండ్లి యాడుటగాదు
గుడ్డవంటికిలేదు । నడవుల నుండుటగాదు । కుడువను కాసును లేదు
మి। అంతలేసి పనులకుమీ యన్న దమ్ములే లెగుదురు
సంతకుమీ సాటి మేము । నగుదుమనీ దెలుపలేదు ॥యెం॥

6. అర్జు- అనుగుకొనుట । మాకుకొత్త విద్యయుగాదు
అనుగులు మూడమగలేదె । పొడుగు లేక యలబలినీ
బంధుపనులు నీతో మేము । బడయగలామె మామను
మనుపగలామె ! వెన్నలు । గుడువగలామె । గదుపుల నడుప
గలామె కోకల । తడువగలామె
మి॥ మగువలు దిట్టుచునున్నా । మరలియుంటిగాగాని
నగుబాటగునట్లునున్న । నాతిచె తన్నులుదింటిమె ॥ప॥
7. కృ- కారులుపేలిన నాలుక । ఖండలుగా జీల్చెదనుర
పేరులేక నిన్నపుడే । పెద్ద కడ కంపెదనుర । బుద్ధిమెరుగవా ।
చిన్నపెద్దలుగనవా । ప్రకృతి పద్ధతుండవా । గయునా వద్దకు
తేవా । చక్రపు మద్దుజూతునా
మి॥ నగమానుది యైనశివుని । సమరమునను గెల్చుటయా
భగవంతుండని యైనను । భావమునను దలుపవైతి ॥వెం॥
8 అర్జు- నగమానుది యనుచుశివుని । సరియగునే హాసియించుట
యదణితముగ సంబుధిని । యసురసురలు తరచునపుడు
మొగ వాడవై తివ । పంది వగలుగుల్చిన । పతికై మిగుల
నేడ్వవ । తల్లిగ యశుమతకృంపవ । వేగ్రెం తెగవంపవ
మి॥ యిన్నిచేష్ట లెరిగినీవు । యెక్కిరించు చుంటివయ్య
కృష్ణనకాల్దరిపురమున । కవిసన్న్యాసాప్యునేల చిన్నకృష్ణ ॥ప॥
కృ- వ. ఔరా! నీనుప్పాండిత్యము మేరమీరుచున్నది.
మ. మునునేజేసిన మేలులన్నియును నీ । మోమున్దగగ లేవురా
జనుమీ యింతననాథవంచు నెరుగన్ । హాలంగ లేనైతియో
కనుమాయోరి మదాంధనీకనులు నిం । కగ గాన వాపూర్తనీ
వనగగ నెంతబలుండవౌర వినరా । నైరంబు నీకేలరా.
వ. ఛీ మూర్ఖుడా ! నీకనేక యుపకారంబులుజేసినాడ. వాటినన్నిటిని

మరచి మమ్ముల నెదుర్కొనసాగితివి. మేములేకున్న నీపాట్లు మిగానుండునో.

అర్జు- ఆ! యాలాగుననేనిజము.

సీ. నీదయచేతనే । నిఖిలరాజ్యముబోయి
వసుధపై మాకెంతొ । వసటగలిగె
నీదయచేతనే । జూదంబునోడినాము
బిక్షులమైయడవి । బట్టినాము
నీదయచేతనే । గాదెయా మయసభగ
యవమానమొంది । మతివతోడ
నీదయచేతనే । నేర్పునగౌరవుల్
మమ్మిట్టులనుజేసి । మసలుచుండ్రి

తే. గీ, నీనుదయవల్లకానల । నిలచిమేము
కట్టగుడ్డయు తినవంట । కంబులేక
కందమూలాదులనుదిని । కాలిలుచుండ
దెప్పమీకిది సమయంబె । దివ్యచారి.

కృ- ఓరీ! దుర్గర్వపరిలాప. నీచమతీ! మేముచేసిన యుపకారంబులు నీక తినబుద్ధికి నపకారంబు లయ్యెకాబోలు.

అర్జు- ఔను. నీకటాక్షవీక్షణ ఫలితంబు మమ్ముల నరణ్యావాసమే దిక్కైనది. లేకున్నచో రాజ్యసుఖంబనుభవించుచు నీవలెనే యుందుము.

కృ॥ కులటా! యిక నీగంభీరవాక్యంబులకు గట్టిపెట్టి గయునివిడచెదవా లేదా?

అర్జు- (ధాటిగా) నేనుముమ్మాటికి విడువను.

కృ- అట్లయిన్న త్వరలోనే వీరస్వర్గమధిష్టించగలవు.

అ- అదివేరేయభిప్రాయము. జయాపజయ నిర్ణయమెవరిసాధ్యమగును.

కృ- చుట్టుక్ద్రగన—కల్యాణిరాగం—చతురశ్రి

పల్ల॥ చెడిపోయెదవనుచు నెంతజెప్పిన । చెనటివయ్యు కాలుదువ్వు చుంటివి

అను॥ మడసెదవికజూడుమోరి క్షణములో । మఘవనుతాయము పురం బుజూతువు ॥చెడి॥

మి॥ వెడగుబింక మేలపోయెదవురా । పీరుడంచు నేలపొంగెదవురా
కడకునీదు ఖర్మమెటులనుండెనో।గాంచనేను యేమిచేయగలను॥ చె॥

అ- (పై యన్వయము)
శరణుయనుచు వేడినట్టివారిని । శతృత్రికీయ పాపమొనవుజుమ్మా
ధరణిజనములెల్ల నవ్వజూతురు । ధర్మమెల్ల తప్పిపోయిరనియును

మి॥ మరణమేగల్గనీదు కరమునకు । మంచిమగుటపుణ్య మొనవులెమ్మా
నరకమేమిలేక జేయుజన్మకు । నన్నునిందపాలు చేయకయ్యా ॥శ॥

కృ- (తనలో) సరి,సరి, యిక నూరుకొనకూడదు. (అనిఖడ్గము నొకచేత బట్టి సుదర్శనము నలంకరించి) అరేమరాత్మా! మదీయచక్రాన లంబునకు బలియగుచున్నాడవు. యిదేగాచుకొమ్ము. (అనిచక్ర మును జూపుచు ఖడ్గముచేవేయును)

అ- (మూర్ఛనొందును)

కృ- (వెలవెలబోయి) ఆహా! నేనెంత కఠినహృదయుండను. నాముద్దుల మరదిని చేతులార నిష్కారణముగా దృంచినాడ.

సీ. బంధువుల్ నాకెంతొ ।బహువిధంబులజెప్ప
చెనటినై జంపితి । చేతులార
సోదరివదనంబు । జూచుటల్ యెట్టుల
చెనటినై జంపితి చేతులార
నాతల్లిదేవకి । నాకునీతినిజెప్ప
చెనటినై జంపితి । చేతులార

కామినీజనులెల్ల । కయ్యంబువలదన
చెనటివై జంపితి । చేతులార

తే. గీ. అయ్యొఫల్గుణనాచేత । నణగినావ
బావ! బావ! యటంచును । పలుకువాడ
వకట యేగతియేగుదు । ద్వారకకును
భవ్యగుణసాంద్రి నుతగుణ । పార్థ! పార్థ!

క. అనియందు । జచ్చునాడేటు
కనగలడోకో ప్రాణములను; । గానన్ నేనా
చెనటియును యుద్ధకారకు
డునుయగు గయుద్వంచి యిపుడె । నొందెదచావున్.

వ. (రౌద్రిముతో) గంధర్వాధమా! గయా! యిదేకడ తేరితివి.
(అనిపరుగిడబోవును)

అ- (మూర్ఛదెలసి)

తే. గీ. అహహాకృష్ణుడ యప్పుడే । యరుగబోకు
యితడు జీవించియుండనీ । వతనిదరికే
నేగలేవయ్య యెప్పటి । కేగలేవు
చేతనైనచో నన్నిటు । చెండిపొమ్ము.

కృ- (తనలో)

ఆ. వె. ఇతని మొండితన మ । దెంతో హాశ్చర్యము
చింత చావపులుపు । చెడని యట్లు
గాన యితని మొదట । ఖండించివైచిన
పలుకు లివ్విరావు । పార్థునుండి.

వ. మించినదేమి! అర్జునా! అట్లైన గయుడు, నీవు, మీమీపితా
మహుల దర్శనము చేతురు. చూడుము.

అర్జు- కృష్ణా! యీసారి గాచుకొమ్ము. (అని గాండీవమును నెక్కు-బెట్టి శరమును విడుచును.)

కృష్ణు- (మూర్ఛనొందును.)

అర్జు- (వెలవెలబోయి కృష్ణుని మీదబడి) హా మాధవా! పాండవపక్ష పాతీ! త్రిభువనరక్షక! నిన్నుగురించి ముల్లోకములు వగచును గదా! నేను మరణించిన సుభద్ర పాంచాలు లిరువురే శోకింతురు! సకలభూత దయాపరుండవగు నీవిషయమై సర్వజనంబులు దుఃఖింతురుగదా.

సీ. నినుజంపి పాపినై । నెగ్గొనర్చితి బావ
దేవకి దేవులు । దిగులుపడగ
నినుజంపి వసుధలో । నెల్లమానవకోటి
కపకారినైతిని । కమలనేత్ర
నినుజంపి ధూర్తునై । నిర్మలాత్ములు సత్య
భామ రుక్మిణికెంతో । పాపినైతి
నినుజంపి క్షితిలోన । నెల్లయాదవులకు
నాపదదెచ్చితి । నౌరయిటుల

తే. గీ. మాకు దిక్కెవ్వది యితరుల । మాటలేల
మెల్లభంగుల బాండవు లే । పుమీర
నుండగోరెడి వాడవే । యువిధనిచ్చి
కృష్ణ! నాపాలిదైవమ । కృష్ణ! కృష్ణ!

క. పసితనమున । నుండియు మన
మిసుమంతయు నొకరి కొకరు । వీడకనున్నన్;
కసితనముచేత నిన్నిటు
పసదూల్చితి నీతోవత్తు । ప్రతినయునెగ్గన్.

వ. గావున నేనిప్పుడే నీసన్నిధింజేరెద (అని తన కంఠమునకు బాణ ముచే నెక్కుబెట్టును.)

కృ- (తెలివినొంది రౌద్రముతో) ఏమీ నీప్రతిజ్ఞ నెరవేరెనా, మూర్ఖుడా! గయుడెచ్చటనుండె.

అ- గయుడెందులకు, ముందుగా నన్ను జయింపుము.

కృ- (రౌద్రముతో)

శా. ఔరా దుర్మద నేను విశ్వపతినై । యన్నింటయున్ యుండియున్
సూరాగేశ్వరునై ధరన్ మెలగియున్ । వోద్యంబుగా నుండ యీ
వీరాత్మం తలద్రుంచ నేనిభళిరా । నీరుండనే చక్రినే
యేరా గాచుకొం రక్తధారలొలుకున్ । యీ చక్రిభానంబునన్.

(అని సుదర్శనమువదల నుద్యుక్తుండౌను.)

అ- క్రిష్ణా! నాప్రతిజ్ఞను యిట్లు వినుము.

శా. నేనే ధర్మజు సోదరుండనగు దే । నిన్ సర్వకామ్యార్థసం
దానం బొప్పగజేయు దుర్గకును భ । క్తాగేశ్వరుండై తి నే
నే నాకుంతికి పుత్రుడై మెలగితేనిన్ । దివ్యగాండీవమున్
బాణంబిప్పుడు గృష్ణుజంప తగదే । భవ్య ప్రతాపంబునన్.

(అని గాండీవము నెక్కుబెట్టును.)

కృ- అర్జునా! నీయాయువు సరిగాచుకొమ్ము.

అ- క్రిష్ణా! నీవు యమపురంబు జూతువులెమ్ము.

(వెంటనే ఈశ్వరుడు ప్రవేశించును.)

ఈశ్వ- (తనలో) ఆహా! యేమీ! యీ యల్లకల్లోలము, నరనారాయ ణులే, యిట్టి ధీకులో యుండెనా. (అని యిరువుర మధ్యజేరి హస్తములన్ బట్టుకొని) కృష్ణార్జునులార! యాగు, మాగుము, మీ యిరువురకిట్టి పగజెల్లునె. బదరికాశ్రమంబున యనేకవేల సంవత్సరములు, తపమునల్పి నరనారాయణులై, యాదవ పాండ

వాంన్వయములందు నుద్భవించి చిరకాలము ప్రియమైత్రిఁ మెలంగి మీరు యిట్లు సమరమునకు నుత్సహింప ముజ్జగముల యందును, పరిహాసింపబడుదురు, గాన మీకు తగదు, శాంతి నొందుము.

కృ- ఉమామహేశ్వరా! వీరియిరువుర తప్పులు క్షమించ తగినవికావు.

అర్జు- నీలలోహితా! నేరమేమియు నాయందు లేదు, తప్పులన్నియు నావాసుదేవుని యందే యున్నది.

ఈశ్వ- తప్పునకు మీరందరు సమానులే, యేమందురా,

ఉ. ఇమ్మహి నున్నవాని నిక । నేమియు జూడక నే గయుండు దా
నుమ్మను నాయతప్పునది । నూహనునెంచక వాని నీ కరా
స్త్రమ్మున వేయుటన్ బలుక । నౌనెమదిన్ నిక నీది తప్పునే
డిమ్మనముల్ విచారణము । జేయక పార్థుని తప్పుగున్ నిలన్.

వ. గావున! మీయిువ్వరి యందును తప్పులున్నవి గనుక సంధిజేయుటయే నాయభిమతంబు.

(అంతట గయుడు ప్రవేశించి నమస్కరించును)

గయు- మహాత్ములారా! మీయందరిని గూర్చి నేను ధన్యుడనైతిని.

ఈశ్వ- మాధవా! గయుడు నీపరమ భక్తుడు గాన యతని యాదరింపుము.

గయు- దేవాదిదేవ! కృష్ణా! నన్ను గాపాడుము.

(అని పాదముల బడును.)

అ- దేవకీనందనా! గయుని క్షమియించి నన్ను బ్రోవవలయును.

కృ- (గయుని చేరదీసి గయుడా భయము దక్కియుండుము (అర్జునుం జూచి) ధనుంజయా యాగ్రహముచేత నన్నమాటలు పాటిశేయుట భాగ్యముగాదు.

అ- భావా! సచ్చిదానంద స్వరూపుండవగు నిన్ను నెంతయో దూషించినాడ నాతప్పులను మన్నించి కృతార్థునిగాజేయుము.

కృ- గరళకంఠుని దర్శనంబున నందరికోపములు చల్లారినవి మహాదేవా! యీ ధనుంజయుని ధైర్యము శ్లాఘనీయమే.

ఈశ్వ- నిజము నిజము.

(అంతట ధర్మరాజు భీమనకుల సహదేవులు ప్రవేశించి శివునకు నమస్కరింతురు.)

ఈశ్వ- దీర్ఘాయురస్తు! ధర్మరాజా! నీయదృష్ట మేమని వచింతును. యీ కృష్ణభగవానుడు నీమరది యగుటచే, ధన్యుండవు. సకలసామ్రాజ్య సంపత్తిని నొందగలవు, నీధర్మబుద్ధికి మెచ్చితిని, కావలసిన వరంబులు కోరుకొనుము.

ధర్మ- బాలచంద్రమౌళీ తమకటాక్ష వీక్షణంబుచే, నన్నియూసిద్ధించె. యేమియున మీదరిశనభాగ్యమే మహాభాగ్యమాయెను.

అర్జు- అందరమూ కృతధన్యులమైతిమి.

ధర్మ- స్వామీ! నాయభీప్రాయము చిత్తగింపుడు.

చ. ధరనిక పాడిపంటలును । తద్దయుగల్గియు సౌఖ్యసంపదల్
తరగని భాగ్యముల్ గలిగి । దానగుణంబునపారమై యిలన్
సరగున రాజులందరికి । సౌఖ్యమునిచ్చి విరోధమేమియే
తెరగున లేక జేయుమిక । దివ్యగుణాకర సర్వభూమణా.

ఈశ్వ- తథాస్తు. (అని నిష్క్రమించును.)

మంగళహారతి

సురటరాగం—చతురశ్రి.

పల్లః మంగళమో వురగశయన । మాధవ జయమంగళం
అనుః రంగనాథ లక్ష్మీరమణ । రాధాకృష్ణ మంగళం ॥మం॥
1. కుచేలుని బ్రోచినట్టి । కోమలస్వరూప నీవు
గాచి రక్షించుస్వామి । కమలనేత్ర గరుడవాహ ॥మం॥

2 గోవర్ధనగిరినెత్తిన । గోపికామనోహరా
నవనీతా చోరమాకు । నీవెగతియౌ దేవా ॥మం॥
3. ధన్యాత్ముల మమ్ముజేసి । దయతోగొను మంగళమిదె
సన్యాసాఖ్యునిబ్రోచిన । స్వామిపరాత్పరనీకు ॥మం॥

గద్యము.

ఇది శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ కరుణాకటాక్ష లబ్ధకవిత్వ
అభినవ సగోత్రోద్భవ భవనవసూత్రి తిరియాం
రిషేయ ప్రవర సామశాఖా భవనవ రుషిః
మండాన్వయవంశపయఃపారావారరాకాసు
ధాకర మల్లయాఖ్య పౌత్రనిరంతరసర్వే
శ్వరారాధన పాపయాఖ్య గృహాల
క్ష్మి గడ్డిమాంబికా సుపుత్రసక
ల విద్వజ్జన విధేయ సన్యా
శయ్యాచార్యనామధేయ
ప్రణీతంబైన గయోపా
ఖ్యాన నాటకభజన
యంచలిపంచమాం
కము సర్వము
సంపూర్ణము
ఇదిశ్రీకృ
ష్ణార్పణ
మస్తు.

గ్రంధపోషకులు

—:)o(:—

1 బ్ర॥ కవులూరి సూర్యనారాయణాచార్యకవిగారు, రాజమహేంద్రవరం.

2 బ్ర॥ ఆమదాలపల్లి వెంకయ్యాచార్యులుగారు, వాస్తుజ్యోతిష్య పండితులు, నిండ్రకొలను.

3 బ్ర॥ మహాత్మా మానేపల్లి సత్యనారాయణాచార్య సిద్ధాంతిగారు, అర్తమూరు రామచంద్రపురంతాలూకా.

4 బ్ర॥ అయినవిల్లి విశ్వనాథాచార్యులుగారు, నారాయణపురం.

5 బ్ర॥ తూరుబాటి గణాధీశ్వరాచార్యులుగారు, రాజమహేంద్రవరం.

6 బ్ర॥ మండా వీరభద్రయాచార్యులుగారు, కానూరు.

7 బ్ర॥ మండా కొండయాచార్యులుగారు వునికిలి.

8 బ్ర॥ ముంతా గురుమూర్త్యాచార్యులుగారు, తూములూరు.

మఱియు, నీ నాటకప్రదర్శనమునకును, గ్రంధప్రచురణకును, ఆదరణాభిమానములు జూపుచున్న, నామిత్రులగు, మదీయ గ్రామవాసులకెంతయు కృతజ్ఞుడను.

ఇట్లువిధేయుడు.

బాలకవి సన్యాశయ్యాచారి.

శ్రీరామాప్రెస్, రాజమండ్రి.

ప్ర క ట న.

—

అచ్చుతీరి సిద్ధముగా నున్నది.

గయోపాఖ్యాన నాటక భజన వెల రు 1—0—0

నాచేరచియింపఁబడి అచ్చునకు సిద్ధముగానున్న గ్రంథములు,

సీతామనోవల్లభశతకము.

శృంగార రసపూరితమగు మేఘరంజనీవల.

సుగ్రీవిజయ నాటక భజన.

☞ వలయువారు:—

బాలకవి మండా సన్యాశయ్యాచారి.

పశ్చిమగోదావరిజిల్లా, నిడదవోలుతాలూకా, వేలివెన్నుపోష్టు,

కాల్ధరి.